ISSN 1814-4357

Дачникам садівникам городникам

Всеукраїнський щомісячний журнал

Дім·САД·ГОРОД

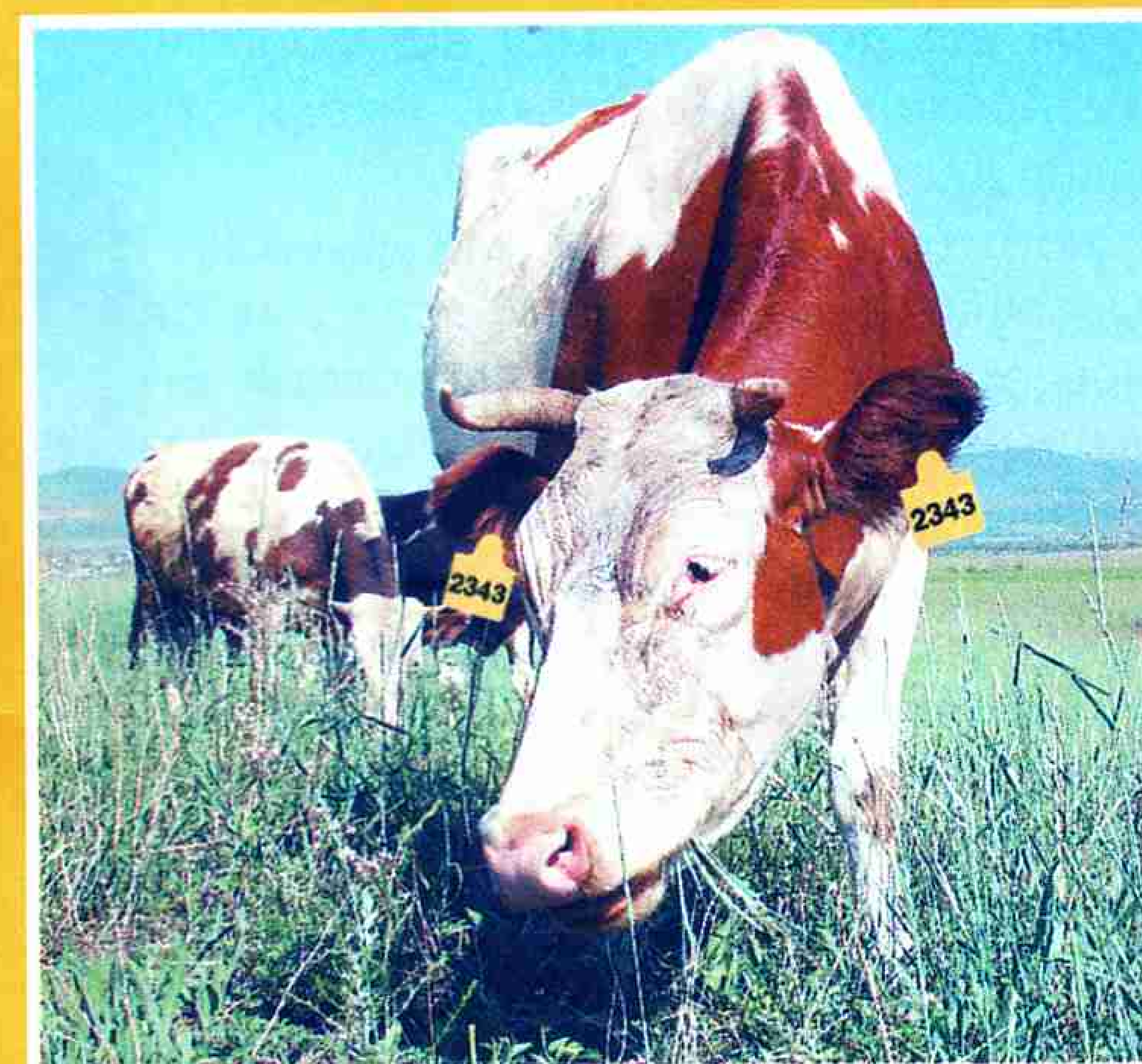
№10 жовтень 2006

Досвічування рослин у теплицях

Вигонка тюльпанів

Чи потрібний корові паспорт...?

ХЛІБ НАШ НАСУЩНИЙ – ЖИТТЯ НАШЕ

Наш рідний край найбагатший на родючі чорноземи.

А українці з діда-прадіда набиралися досвіду вирощувати на своїй землі дорідний врожай хліба.

Упродовж віків, навіть за найтяжчих життєвих обставин, ми, українці, вирощували й зараз, уже у своїй незалежній державі, за нових економічних умов, щороку збираємо урожай хліба і для себе, і для вивезення на продаж до інших держав. Але ми знаємо, щоб мати на столі запашний коровай, для цього потрібно рано встати і пізно лягти. І наша пам'ять зберегла і донесла до наших днів те високе шанування, до цього, одного з найдорожчих продуктів, тому напишемо його з великої літери – Хліб наш насущний.

Подамо лише один з прикладів, що підтверджує святу традицію пошанування хліба в українських родинах. Коли вся сім'я сідала до столу обідати чи снідати, а тим паче на свята, то батько, а місце його завжди було в голові столу, перед тим, як почати трапезу, стоячи перехрестившись, брав хлібину до рук, потім цілував її, а вже затим, не різав її ножем на скибки, а ламав на частини і давав її кожному їдцю, і всі, хто зібрався до столу, чекали, коли батько сяде, почне першим їсти, а вже за ним і решта простягала ложку до миски. А ще ми знаємо, наші предки були тими людьми, які поклонялися Природі, тобто всьому живому в ній, а значить, і хлібу також.

Сьогодні з відстані століть, оцінюючи своїх далеких пращурів, можна поставити запитання: а чому, зрештою, у них була така велика свята шана до хліба? І відповідь дуже проста – бо ХЛІБ для них – саме ЖИТТЯ, ще раз на цьому наголосимо. І саме буття українця у цьому Світі пов'язувалося саме з хлібом і тою землею, на якій народжувалися, жили свій вік і відходили в світ інший. І той, хто його вирощував власними руками, достеменно знав ЙОМУ ціну. І, маючи лише коней та волів, український господар на одній десятині вирощував до трьох сот пудів пшениці. І якої пшениці, – зерно одне в одне, хоч намисто з нього нанизуй. І завдяки чому це йому вдавалося? А так, відбирав зерно, у якому не було не кукілю, ні половинок, ні пожухлого, ні пліснявого, ні підпареного, і клав його у випестовану землю. А коли дозрівало на такій землі Жито, господар міг кинути свого широкополого бриля чи змочену потом сорочку на колосся, і одяг міг легко там вигойдуватися хоч цілий день. Щасливий і гордий був хлібороб, спокійна була родина, бо в засіках зерна вистачить на зиму і весь наступний рік. Правда тут у тому, із таких житніх стебел, коли з колосся вимолочували зерно, а потім в'язали кулики, то ними вкривали клуні чи хати. Така солом'яна покрівля могла захищати оселі від дощів, узимку від морозів, а влітку утримувати прохолоду від спеки. Інколи солом'яний дах тримався десятки років.

Звичайно, життя не стояло і не стоятиме на місці – ніхто не підвласний зупинити час – він змінює світ, змінює нас – творців власного життя. Міняється і технологія вирощування хліба. Та ще раз на цьому наголосимо, що саме ставлення до хліба на столі ось уже багато віків не міняється. І не зміниться, допоки людина живе на землі.

Так, це той продукт, без якого не обходяться ані наш обід, ані сніданок, і відбування будь-якого свята без Хліба на столі – не свято.

Отже, Хліб – це наше ЖИТТЯ, це наша ДУША, наша Священність і саме тому, коли українці в урочисті хвилини зустрічають дорогих гостей, то на вишиваному рушникові підносять усе те, що в них є найдорожче – святий коровай, тобто – **Хліб!**

ХЛІБ НА РУШНИКУ

Стоять хліби достиглі серед поля,
А полем котить хвиля нешвидка.
У жнивний час завзятий день поволі
Схиляється чолом до колоска.

Золотим промінням світить щедрий сніп,
Найдорожче серцю добре слово "хліб".
Хліборобській долі на її віку
Житнім сонцем сходить хліб на рушнику.

В турботі жнив земля озветься звуком,
Бо пісня й хліб поєднані давно.
Хвала, хвала вам, роботящі руки,
Які добром наповнили зерно.

З крутих доріг вертаєм в отчу хату,
Зорить вона віконцем до воріт,
Щоб мамин хліб святий поцілувати,
Що нас ростив, благословляв на світ.

Золотим промінням світить щедрий сніп,
Найдорожче серцю добре слово "хліб".
Хліборобській долі на її віку
Житнім сонцем сходить хліб на рушнику.

Вадим Крищенко

ЮРИДИЧНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

Рубрику веде
Т.В. Грабовська, *головний спеціаліст з правових питань ЦК профспілки працівників охорони здоров'я України*

ЦЕ ПЕРЕДБАЧАЄ ЗАКОН

На які пільги та компенсації я маю право, як вдова ліквідатора наслідків Чорнобильської катастрофи. Маю другу групу інвалідності. Чи можу я подавати документи на перегляд групи інвалідності у зв'язку з погіршенням стану здоров'я?

С.П. Олійник,
с. Синяк, Вишгородський р-н, Київська обл.

Згідно з с.48 Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" за втрату годувальника із числа осіб, віднесених до учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та смерть якого пов'язана з Чорнобильською катастрофою, сім'я, у якій є непрацездатні члени, котрі були на утриманні померлого годувальника, мають право на одноразову компенсацію.

Крім того, відповідно до Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи", дружині померлого громадянина, смерть якого пов'язана з Чорнобильською катастрофою, надаються пільги, передбачені пунктами 5,7,8,11, 12, 20, 23, та 27 статті 20 цього Закону. Дружині померлого громадянина, смерть якого пов'язана з Чорнобильською катастрофою, видається посвідчення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

За наявності відповідного посвідчення у дружини померлого громадянина, смерть якого пов'язана з Чорнобильською катастрофою, на неї поширюватимуться названі вище пільги, ознайомитися з якими вона може в органах виконавчої влади за місцем проживання.

У зв'язку з погіршенням стану здоров'я та з урахуванням строку, на який встановлена попередня група інвалідності, Ви можете з цього приводу звернутися до відповідної медико-соціальної експертної комісії.

Б.І.Дегтярьов,
Завідувач відділом правової роботи ЦК профспілки працівників охорони здоров'я

ДІМ·САД·ГОРОД №10 2006 р.
Щомісячний виробничо-практичний журнал
Засновник і видавець — КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"
Зареєстрований Міністерством інформації України, серія КВ, №3536 від 23.10.98 р.
Видається з січня 1989 р.

ПОДАТОК НА ЗЕМЛЮ

Дорога редакціє журналу "Дім, сад, город"!

Звертаюся до вас за допомогою. Прошу роз'яснити мені, який я повинен платити податок чи податки за пай (земельну ділянку), яку я обробляю сам. Бо у нас вимагають платити податок за землю і податок на прибуток з цієї землі. Я не є фермером, а веду особисте господарство.

З повагою М.М. Войтюк,
смт В. Рогачик, Херсонська обл.

Згідно з Законом України "Про плату за землю" використання землі в Україні є платним.

Плата за землю справляється у вигляді земельного податку або орендної плати, що визначається залежно від грошової оцінки землі. Ставки земельного податку за земельні ділянки, грошову оцінку яких не встановлено, диференціюють та затверджують відповідні сільські, селищні, міські ради, виходячи із середніх ставок податку (стаття 7 Закону), функціонального використання та місцезнаходження земельної ділянки.

Відповідно до статті 2 Закону, власники земельних ділянок, земельних часток (паїв) та землекористувачі сплачують земельний податок.

Розмір земельного податку не залежить від результатів господарської діяльності власників землі та землекористувачів.

Якщо грошову оцінку земельних ділянок не встановлено, середні ставки земельного податку встановлюються у таких розмірах:

Групи населених пунктів з чисельністю населення (тис. чол.)	Середня ставка податку (коп. за 1 кв. метр)	Коефіцієнт, що застосовується у містах Києві, Сімферополі, Севастополі та місцях обласного підпорядкування
До 0,2	1,5	–
Від 0,2 до 1	2,1	–
Від 1 до 3	2,7	–
Від 3 до 10	3,0	–
Від 10 до 20	4,8	–
Від 20 до 50	7,5	1,2
Від 50 до 100	9,0	1,4
Від 100 до 250	10,5	1,6
Від 250 до 500	12,0	2,0
Від 500 до 1000	15,0	2,5
Від 1000 і більше	21,0	3,0

Не справляється плата за землю з інвалідів 1 і 2 груп, громадян, які виховують трьох і більше дітей, та громадян, члени сімей яких проходять строкову військову службу, пенсіонерів, а також з інших осіб, які користуються пільгами відповідно до Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їхнього соціального захисту", громадян, яким у встановленому порядку видано посвідчення про те, що вони постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Що стосується податку з доходів від земельної ділянки, то згідно з пунктом 4.3.36 Закону України "Про податок з доходів фізичних осіб" до складу загального місячного оподаткованого доходу не вносяться доходи від відчуження безпосередньо власником сільськогосподарської продукції (включаючи продукцію первинної переробки вирощеної продукції), вирощеної (виробленої) ним на земельних ділянках, наданих для ведення особистого селянського господарства, якщо їхній розмір не було збільшено в результаті отриманої в натурі (на місцевості) земельної частки (паю); будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель та споруд (присадибних ділянках), ведення садівництва та індивідуального дачного будівництва.

Отримувач таких доходів подає податковому агенту довідку про своє право на отримання доходу і джерела його виплати без утримання податку. Форма довідки, термін дії, порядок її видачі та застосування розробляються центральним податковим органом за погодженням з центральним органом виконавчої влади з питань земельних ресурсів та затверджуються Кабінетом Міністрів України.

ЦЯ ТЕХНОЛОГІЯ УБЕРІГАЄ КАРТОПЛЮ

Дуже багато городників-аматорів скаржаться на те, що з часом, через 4–5 років, хороший сорт картоплі починає давати дедалі менші урожаї дрібних бульб, і тому доводиться шукати нові сорти.

Що означає вираз “вироджується картопля”? Упевнений: це не тому, що картопля починає втрачати свої материнські якості. Якби справді так було, людство давно залишилось би без цієї, нічим не замінної культури. Насправді ж виродження картоплі спричиняється насамперед тим, що за беззмінного вирощування її на одному місці грунт інфікується шкідливими для картоплі мікроорганізмами (грибами, бактеріями), заселяється паразитами (картопляною, стебловою, галовою нематодами) і шкідниками (колорадським і травневим жуками, жуками-коваликами та багатьма іншими шкідниками).

Під час вирощування картоплі на заражених ділянках рослини уповільнюють ріст, хворіють, а іноді й гинуть. У хворих рослин різко знижується урожайність та якість бульб. Саме тому за розміщення картоплі рік у рік на одному місці першочергове значення має не стільки зміна сорту, скільки захист грунту від зараження інфекціями та заселення його різними паразитами й шкідниками, тобто лікування грунту.

Людство виробило дуже надійний і ефективний засіб захисту рослин – це організація сівозміни, тобто повернення картоплі на попереднє місце через 4–5 років. Організувати таку сівозміну там, де є великі земельні ділянки, у колективних і фермерських господарствах не надто складно. А що робити тим, у кого для вирощування картоплі та інших необхідних для кожної родини культур є лише 3–4 сотки землі? На таких дачних і городніх ділянках значна частина міського населення вирощує овочі, а також відводить чільне місце картоплі.

Наприкінці сезону, коли з’являється час підбити підсумки і поміркувати над помилками і невдачами, до початку весняних польових робіт у наступному році треба підрахувати, скільки для кожної родини потрібно виростити тієї чи іншої овочевої культури. За середньою урожайністю з одного квадратного метра визначити, яку ділянку землі необхідно виділити для їхнього вирощування. Після цього частину вільної площі городу поділити на однакові ділянки, достатні для вирощування запланованих окремих або кількох сумісних культур.

На цих ділянках треба організувати сівозміну. Найкращі варіанти зміни місць садіння на присадибних, дачних та городніх ділянках такі: картопля ранньостигла – капуста – зеленні культури – гарбузові – цибуля, часник або картопля ранньостигла – буряки, морква – капуста – зеленні культури – цибуля, часник. Можливі й інші варіанти. З дотриманням такої сівозміни кожна з культур повертатиметься на попереднє місце через п’ять років. За цей час грунт повністю очищається й оздоровлюється.

Для запровадження такої сівозміни потрібно 1–1,5 сотки городу. На решті ділянки (2,5 – 3 сотки), або коли вона знаходиться в полі, де згадані рослини не завжди доцільно вирощувати, організувати сівозміну з такою кількістю варіантів немає можливості і тому городники змушені вирощувати тільки картоплю як монокультуру.

Кращі результати вирощування картоплі на цій частині городу або на ділянці в полі дає садіння її у вузькі грядки. Це дає змогу забезпечити повернення картоплі на попереднє місце через три роки, що сприяє значному оздоровленню грунту, оскільки земля протягом двох років “відпочиватиме” під чорним паром. Для цього залишену на картоплю ділянку землі (по ширині) необхідно розділити на однакові смуги завширшки 1,5 *м*. Довжина кожної смуги може бути різною і залежить від загальної довжини виділеної під картоплю ділянки (рис.).

Навесні на кожній з цих смуг, починаючи від краю ділянки, під шнур прокопують грядки шириною 45 *см* з півночі на південь. Межі грядок позначають кілками, які зберігають на цих місцях до наступної весни. Перед весняним перекопуванням у кожну вузьку грядку необхідно внести мінеральні добрива з розрахунку на 9 *м* довжини грядки (9х0,45) 450 *г* нітроамофоски (17 – 17 – 17) або азофоски (16 – 16 – 16) чи 650 *г* складнозмішаного гранульованого добрива Вінницького ВО “Хімпром” (12 – 12 – 12), далі – “туки”.

Замість складних добрив можна внести окремо їхні складові: 165 *г* (46%) сечовини, 375 *г* (20%) суперфосфату і 250 *г* (30%) калімагнезії на грядку розміром 9х0,45 *м*. Перекопування лише таких вузьких смуг втричі скорочує час на підготовку городу до садіння картоплі і кількість добрив.

Після перекопування грядки вирівнюють граблями й висаджують у них по два рядки пророщених бульб на відстані 30 *см* одна від одної та 30 *см* – між рядками у шаховому порядку на глибину 8–10 *см*, формуючи гребені висотою 10–12 *см*. Отже, утворюються два паралельних гребеня у грядці з жолобком між ними глибиною 8–10 *см*. У цьому жолобку роблять кілька (3–4, залежно від довжини грядок та схилу ділянки) перемичок, які розділяють його на окремі частини, мовби утворюючи “корита”. Ці корита використовують для внесення добрив у період вегетації у вигляді водного розчину або, в разі потреби, для поливу.

Якщо навесні з якоїсь причини не буде можливості перекопувати ці вузькі грядки, то краще застосувати інший

ВІД ВИРОДЖЕННЯ

спосіб садіння бульб. При цьому в кожну лунку слід вносити добрива ("туки") або нітроамофоску чи окремі складові цих добрив у кількості, одержаній шляхом ділення вищезгаданої кількості на кількість лунок. На грядці завдовжки 9 *м* у двох рядах розміщується 60 лунок (по 30 у кожному ряду). Відтак, у середньому "туки" необхідно внести в кожну лунку по 10–11 *г*, тобто по дві чайні ложки, наповнені врівень з краями (650 : 60 = 11 *г*), а нітроамофоску – по 1,5 чайної ложки, тобто 7 – 8 *г* (450 : 60 = 7 –8 *г*). Визначившись одного разу з кількістю та об'ємами, надалі можна вносити добрива без вимірювання чайними ложками, а як-то кажуть, " на око".

Слід пам'ятати, що при внесенні добрив тільки в лунки його необхідно розкидати по всій її площі і злегка присипати землею (краще гумусом) або перегноєм так, щоб бульби не мали прямого контакту з добривами. Поверх гумусу я, зазвичай, кладу лушпиння цибулі і часнику, а потім на нього – бульбу.

На будь-якому листочку, що лежить на поверхні грунту, в ранкові часи на нижньому боці конденсується волога, те ж саме відбувається й на лушпинні, що сприяє поліпшенню зволоження бульби і, відповідно, росту кореневої системи й стебла. Бульби додатково посипають попелом і закривають шаром грунту завтовшки 6–8 *см* (до 10 *см*, залежно від складу грунту).

Добрив у підживленні дають наполовину менше, ніж за весняного садіння, у період появи сходів при висоті рослин 3–5 *см* (коли чітко позначаться рядки). Вносять їх у рідкому вигляді шляхом обприскування або поливу в жолобки. При цьому до розчину можна додати 2 *г* мідного купоросу на 10 *л* води. Норма витрати розчину під час обприскування – 5–6 *л* на одну сотку. Вдруге підживлюють при висоті стебла 12–15 *см*, під час першого розпушування й підгортання, а втретє – при висоті стебла 20–25 *см*, під час другого підгортання. Туки (325 *г*) або нітроамофоску (225 *г*) розсипають між рядами у грядці, тобто в жолобок, а потім підгортають рослини, формуючи новий жолобок.

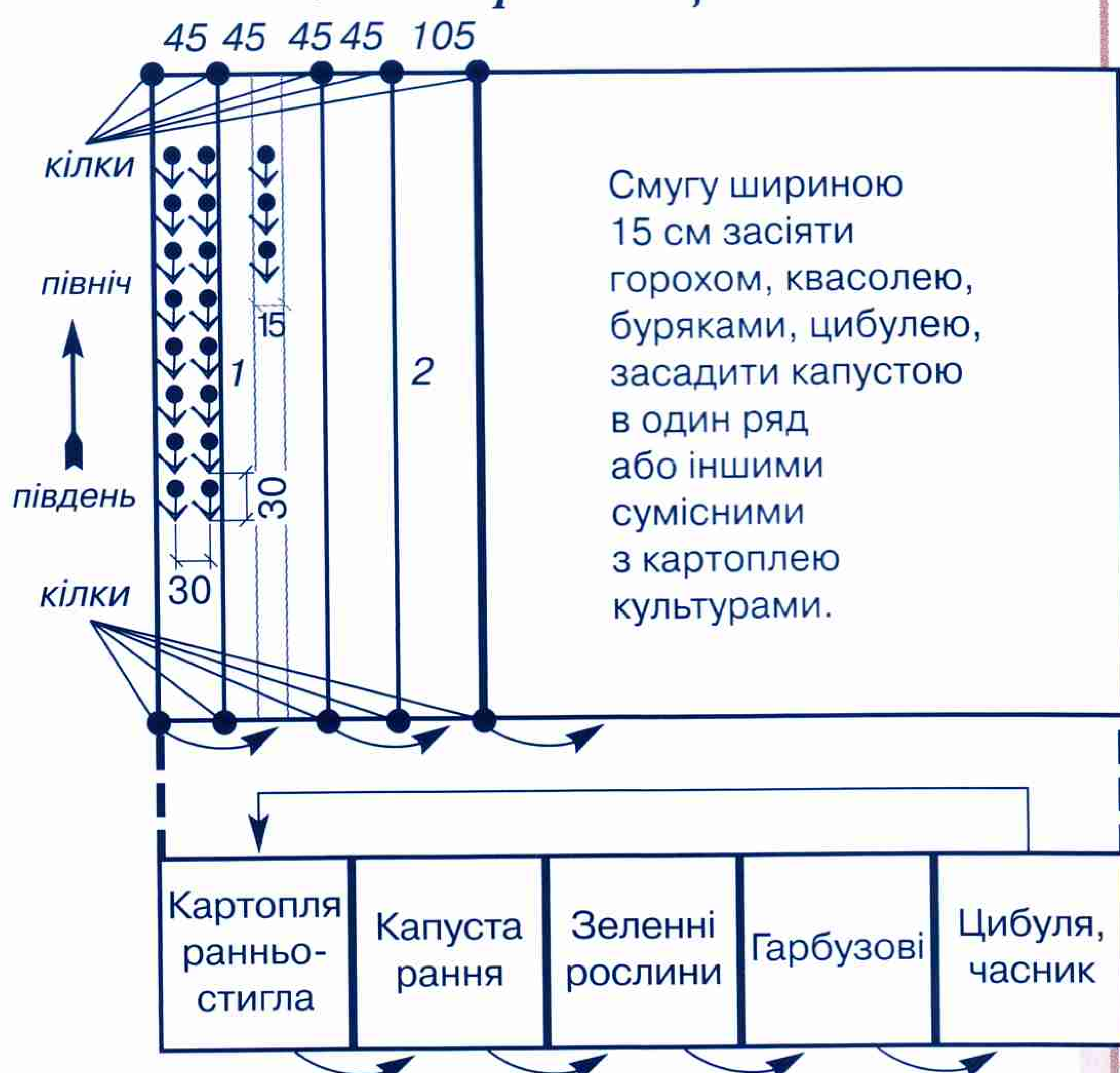
Міжряддя завширшки 105 *см* ділять ще на дві частини по 45 *см* і між цими частинами удобрюють грунт, прокопують смугу на ширину лопати (15–20 *см*), вирівнюють і в неї висаджують рядок капусти або висівають рядок гороху, квасолі, буряків або інших, сумісних з картоплею рослин.

На ділянці завширшки 14–15 *м* (середня ширина ділянки площею 4 сотки) вміщується 10 вузьких грядок картоплі по два рядки в кожній, всього 20 рядків, і 9 рядків інших рослин. За звичайного, класичного способу садіння на цій ділянці розмістилось би 23 рядки картоплі (за схемою 30 х 60 *см*). Відтак, ми нічого не втрачаємо в кількості рядків вирощуваних рослин.

У середині червня або ближче до його кінця на грядці, де було висаджено ранню картоплю, і на ділянці, де організовано сівозміну, після її збирання висівають гірчицю або інші сидеральні рослини. До середини вересня ці рослини дають повноцінний, зрілий урожай насіння, достатній для того, щоб засіяти ним у наступному році всю ділянку, де росла картопля.

Після збирання картоплі з основної ділянки, з 15 до 20 серпня, її повністю засівають сидеральними рослинами, а наприкінці вересня – на початку жовтня,

Схема організації сівозміни

***Примітки:** Після збирання ранньостиглих культур ділянки засіяти гірчицею або іншими сидеральними культурами.*

Кілки переставити навесні наступного року.

у період рясного цвітіння, рослини скошують, рівномірно розкидають по всій ділянці, включаючи й ті , де було організовано сівозміну, але через пізнє збирання врожаю капусти, моркви та інших культур не засіяли сидеральними культурами, і перекопують з перевертанням пласта на глибину 25–30 *см*. На смуги, де наступного року будуть висаджувати картоплю, скошені сидерати розкладають товщим шаром. При цьому розташування кілочків, що визначають межі грядок, де було висаджено картоплю, не змінюється. Кілочки переставляють тільки наступної весни, коли прокопують нові грядки, зміщені на 45 *см* у бік, де земля знаходилась під паром, і так щороку.

Технологія вирощування картоплі та інших овочевих культур на вузьких грядках забезпечує повний вільний доступ до рослин з одного й іншого боку для обробітку грунту і видалення бур'яну. Рослини одержують багато сонця, світла, повітря, завжди добре провітрюються і менше хворіють. Максимальна освітленість всіх кущів благотворно впливає на формування не надто високого, але сильного, добре розвинутого, міцного, товстого бадилля. Наявність жолобка ("корита") між двома рядами в грядці спрощує внесення добрив. Вони потрапляють у міжряддя, на відстані 10–12 *см* від стебел, і не обпікають рослини. При підживленні водними розчинами добрив або поливі вода не розтікається, а всмоктується у грунт, зволожуючи зону розміщення бульб. Час на підготовку грунту до садіння картоплі і кількість добрив зменшуються втричі. Картопля проростає швидко і її стебла повністю пригнічують ріст бур'янів на грядці.

А головне – така технологія вирощування картоплі та інших овочевих культур, за умов ретельного виконання всіх технологічних заходів (підгортання, прополювання, весняне і осіннє перекопування тощо), сприяє значному очищенню грунту від шкідників та хвороб і дає змогу одержувати щороку високі врожаї, запобігаючи виродженню картоплі.

А.Р. Іванов, *м.Вінниця*

ВИРОЩУЙМО ТОПІНАМБУР

Цю рослину, подібну до соняшника, ще називають земляною грушею. У 1937 році наукова експедиція до Північної Америки, очолювана відомим вченим Миколою Івановичем Вавіловим, звернула увагу на це диво Землі. Ця рослина давала місцевим жителям – північноамериканським індіанцям не тільки здоров'я, а й рятувала від голоду.

На відміну від картоплі, вирощувати топінамбур просто: бульби не потрібно висаджувати щороку і по декілька разів підгортати влітку. Посадите один раз, а потім не менше трьох років можна збирати дорідний гарантований урожай бульб. Вони добре зимують у ґрунті там, де ростуть. Привезений науковою експедицією топінамбур не набув значного поширення у господарствах країни, тому що викопані бульби погано зберігалися. У них дуже тонка й ніжна шкірка, а у картоплі – груба. І на сьогоднішній час ця завезена Вавіловим рослина мало поширена. Її рідко можна побачити й на присадибних ділянках, хоча вона заслуговує на увагу і нині як добра їжа та надійний засіб від хвороб.

У бульбах топінамбура міститься 16–18% інуліну, а це дуже важливо й корисно для хворих на цукровий діабет, а також для лікування багатьох недуг. Топінамбур надійно зміцнює імунну систему, має справжній скарб необхідних для життя мінеральних речовин і вітамінів. Багато з нас потерпають від серцево-судинних захворювань і ослабленого імунітету. Друга картопля, як називав її видатний вчений М.І. Вавілов, допоможе позбутися і цих важких недуг.

Бульби топінамбура є також добрим кормом для свійських тварин і птиці в сирому вигляді. Дуже подобаються свіжі бульби свиням. Навіть рекомендується вирощувати топінамбур на прифермських ділянках, а восени випускати свиней на ці ділянки. Тварини видобувають із землі свіжі соковиті бульби. Смакуючи ними, вони добре ростуть і набирають живої маси при менших затратах праці та коштів.

Отже, варто висадити і вирощувати на своїх садибах цю заповітну рослину. Нехай вона ніколи не зникає на нашій славній Україні, а лише радує нас навесні і влітку своєю чарівною зеленню, а восени – добрим урожаєм бульб.

***О.С. Буц,** пенсіонер,*
Хмельницька обл.

ГРИБИ НА ГРЯДЦІ

Якось у мене з'явилося бажання вирощувати печериці. Приготував субстрат, замовив в Ірпені міцелій, придбав плівку тощо. На жаль, надісланий мені поштою міцелій виявився пересохлим.

Пригадалося таке. Коли ще підлітком пас у полі корову, нерідко на дорогах та узбіччях назбирував півторби печериць, а після дощу – повну торбу. Росли печериці, як правило, там, де був торішній коров'як.

Отож, щоб, як кажуть, марно не пропала праця, пішов на вигін і на місцях торішнього коров'яку накопав грибниці печериць. Вони, до речі, помітні: на старому коров'яку більша і зеленіша трава, а грибницю можна розгледіти, коли трохи розгребти дерен.

Приніс відро й сумку грудок міцелію. А вдома зробив грядку і висадив їх. Землю глибоко перекопав, устелив підошву хмизом, потім – шар землі, далі – солома, субстрат (кінський гній, подрібнена солома, попіл і перегній), а тоді вже грудочки з міцелієм, які зверху присипав шаром (1–2 *см*) суміші чорнозему з піском. Полив грядку підігрітою дощовою водою, а зверху вкрив плівкою на підпорах, щоб була вентиляція.

Згодом ще кілька разів поливав грядку, виполював бур'яни, які не забарилися прорости, а десь наприкінці червня зняв плівку. Тепер грядку поливали дощі, які на той час часто перепадали. А в серпні, коли теж після гарного дощу глянув на грядку, то побачив перших шість невеличких печериць. Ще через день грибів було вже сорок. Росли печериці поодинці й гніздами, залежно від того, якою була грибниця. Більші й кращі зрізав, щоб засмажити в сметані, а дрібніші підростали.

У міру підсихання грунту на грядці інтенсивність наростання печериць знижувалася, а після дощу гриби знову з'являлися. І так майже до осені. Власне, плодоносили печериці хвилями. І таких хвиль було п'ять чи шість, якщо рахувати появу грибів.

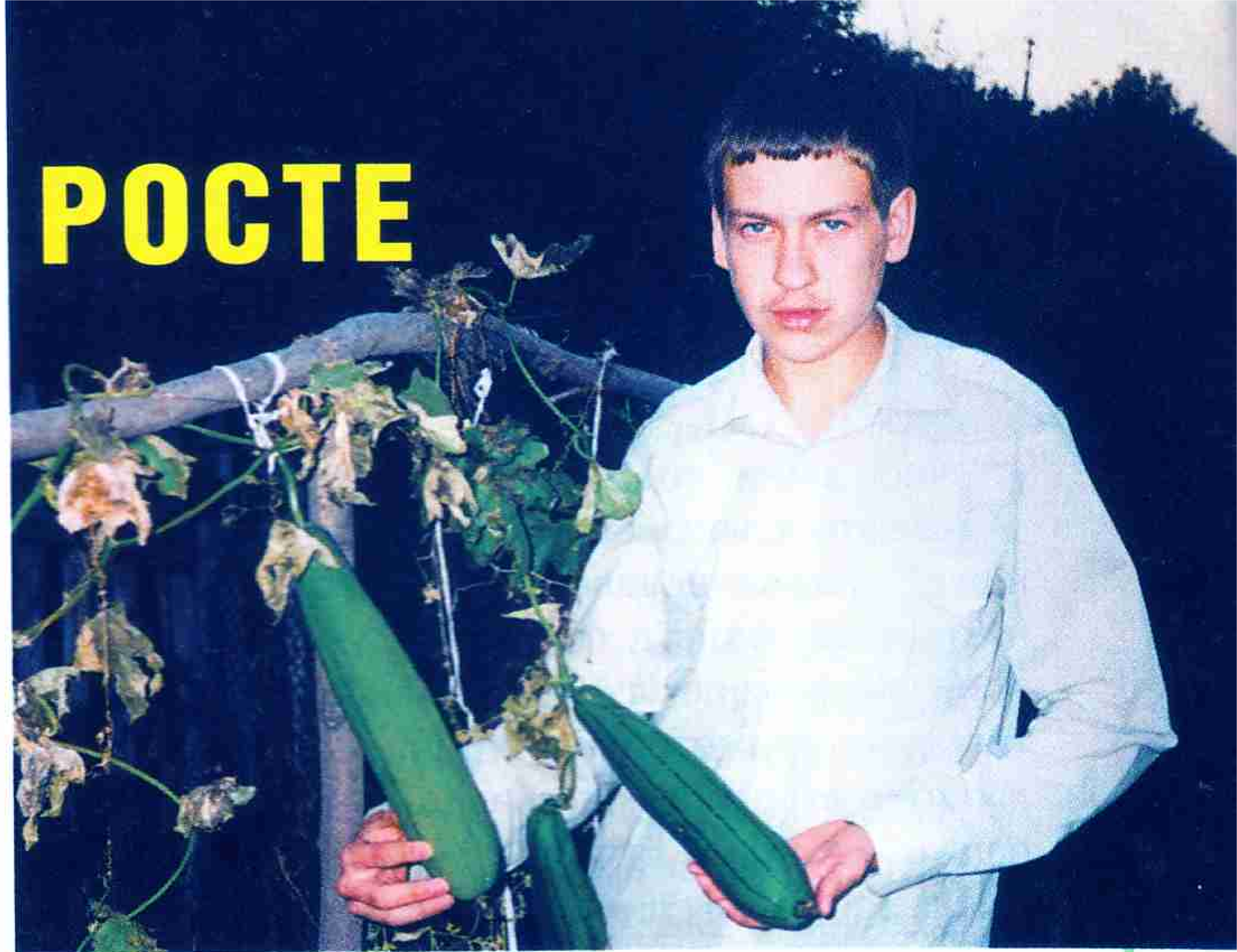
Тепер, щоб не ходити на вигін та пасовище, поруч влаштував невеличку грядку, де землею пригорнув три відра коров'яку, розстеленого по підстилці. Потім підібрав великі, добре визрілі печериці, прогрів їх перевернутими на сонці, щоб краще дозріли спори, а тоді порізав і поламав на шматочки, які розсіяв по підготовленій грядці. Притрусив землею та замульчував тирсою. Зверху грядку вкрив плівкою. Так грядка увійшла у зиму. А навесні пригріло сонце і випали перші дощі, під мульчею виявилися окремі білі плями. То розростався міцелій печериць. Далі ті плями більшали і врешті вкрили всю грядку.

Тоді з тієї грядки зробив щось подібне до шахової дошки. Тобто, порізав на квадратики, які через один за допомогою кельми переніс на підготовлену, так би мовити, товарну грядку, а насінну, чи розсадну, знову замульчував. І що ж? Печериці вродили на обох грядках. Кращими вони були на розсадній, де грибниця не зазнавала часткового руйнування. Але й на новій грядці гриби були непогані.

Можливо, хтось скористається спрощеною технологією вирощування печериць. Адже на вільній природі вони саме так і ростуть. Варто лише все завбачити, щоб не зашкодити їхньому росту та розвитку.

Г.А. Скоряк,
м. Вінниця

МОЧАЛКА РОСТЕ НА ГОРОДІ

Останнім часом на наших грядках з'являється дедалі більше нових, рідкісних, екзотичних і цікавих рослин, насіння яких потрапляє в Україну з усіх куточків світу. Одна з таких екзотичних рослин — люфа.

Мабуть, у кожного господаря у ванній кімнаті є мочалка, якою можна потерти спину. Придатна вона і для миття посуду, особливо каструль. Проте не всі знають, що найкраща і найзручніша мочалка — з люфи, до того ж, на відміну від синтетичної, вона екологічно чиста.

На жаль, ця рослина — ще рідкий гість на наших грядках. До мене вона потрапила у 2001 р. Люфа — рослина з родини гарбузових, теплолюбна культура, її батьківщина — Північна Азія. Насіння у неї чорного кольору.

Вирощують люфу з розсади на шпалері висотою 1,5—2,5 м, а також поблизу парканів. Молоду зав'язь у десятиденному віці використовують у їжу, консервують, смажать, додають до салатів. Але такі делікатеси полюбляють переважно на її батьківщині. Листя використовують з лікувальною метою. Із стиглих плодів роблять мочалки. Але про це згодом.

Агротехніки вирощування цієї культури я не знав, окрім того, що її вирощують з розсади. Проте, щоб одержати гарний результат, потрібно знати, коли висівати насіння, як і коли висаджувати розсаду у відкритий ґрунт тощо. Переглянувши чимало різних журналів та газет, я не знайшов детального опису, отож, довелося випробовувати власний спосіб вирощування. Підготував у горщиках ґрунтосуміш і наприкінці лютого висадив у них накільчене насіння. Вже через п'ять днів з'явилися перші сходи, які нагадували сходи огірка. Температура в кімнаті була +10°С. Через кожних три дні розпушував ґрунт, це запобігає виникненню грибкових хвороб. До висаджування у відкритий ґрунт двічі підживив коров'яком (1:10) та один раз — івіном.

Перед висаджуванням на постійне місце розсаду потрібно пристосувати до умов відкритого ґрунту, тобто провести загартування. За два тижні до висаджування я виносив горщики надвір на півгодини, з кожним днем збільшуючи час загартування. Днів за 5—6 до садіння залишав розсаду люфи і на ніч.

Коли минула загроза повернення заморозків, а ґрунт достатньо прогрівся, настав час висаджувати розсаду на постійне місце і захищати її від шкідників (а цього "добра" у нашій місцевості дуже багато). Найголовніший шкідник — це капустянка. Навіть отрутохімікати не допомагають. Взагалі, я не надто довіряю різним хімічним препаратам: якщо вони згубно діють на шкідників, то, мабуть, діють і на рослини. Я випробовую інший спосіб — обмотую стебло смужкою поліетиленової плівки, а коли товщина стебла стане такою, що капустянка не зможе його перекусити, плівку прибираю, витягуючи її з ґрунту.

Коротко розповім про підв'язування рослин люфи до шпалери. Зауважу лише, що ця рослина швидко чіпляється вусиками за шпалеру, і кущ виростає до 2,5 м. Плоди у люфи дуже гарні, їхня довжина — до 30 см, а на Кавказі сягає до 60 см.

У вирощуванні цієї культури виникає багато різних нюансів, пов'язаних з примхами погоди. Наведу такий приклад. 2001 рік видався справжнім іспитом для городників. Після весняних дощів люфа милувала око. Цупкі рослини з широким розправленим листям давали надію на гарний урожай. На кущах з'явилися плоди. Треба було більше сонця. І воно прийшло, та ще й яке! З кінця червня до кінця серпня температура сягала +35°С у затінку і жодного дощу. Боляче було дивитися на зів'яле листя, поповклі верхівки кущів. Лише після заходу сонця рослини оживали. Попри все це урожай був гарний: по 5—7 плодів на кожному кущику.

Тепер щодо виготовлення мочалок. Для цього використовують повністю достиглі плоди. Але виникає питання: як визначити стиглість плоду? Для цього його треба прослухати: у стиглій люфі чути шурхіт насіння. Якщо плід достиг, то вже можна обдирати шкірку, під якою і знаходиться мочалка. Коли вона висохне, з неї легко висипається насіння. Після цього мочалку кладуть у теплу воду, доводять до кипіння і кип'ятять 30 хв. Коли вода прохолоне, мочалку потрібно витягнути й просушити. Після цих процедур вона стане м'якою та білою. Тепер з нею можна приймати ванну і використовувати для інших потреб.

Люфа є також лікарською росиною. Листя треба перемолоти на м'ясорубці і вичавити сік, яким можна лікувати рани у тварин (для людей він теж годиться, тільки дуже пекучий).

До речі, непоганий результат дає і люфа, висаджена у відкритий ґрунт приблизно з 20 до 30 квітня.

Руслан Духов,
вул. Тьоркіна, 41, с. Мишурин Ріг,
Верхньодніпровський р-н, Дніпропетровська обл., 51610

СЛИМАКІВ У СХОВИЩІ ПОЗБУТИСЯ НЕПРОСТО

Якось мене, тоді вже пенсіонера, попросили попрацювати електрослюсарем і столяром у дитячому садку. Крім основних обов'язків, дійшла черга навести лад у сараях. В одному з них я знайшов вхід до погреба, який не використовувався за призначенням років 15–20. Коли з великими труднощами спустився на триметрову глибину, скориставшись шахтарським ліхтариком і драбиною власної конструкції, по спині побігли мурашки. На стінах і стелі, на дні, у згнилих ящиках – скрізь аж в очах рябіло від слимаків. Прикинув, що на кожному квадратному метрі їх сотні по дві, а площа погреба – 20 м². Уявляєте таку картину?

І ось почалася «війна». Один знайомий розповів, що цю гидоту можна знищити сіркою. Роздобув її майже відро. Підготував два відра вуглин, як на шашлики. Розклав їх на металеві листи і поставив у кутках погреба. Навколо вуглин розклав сірку. Всі щілини і душники загерметизував.

Коли через три доби відкрив ляду погреба, побачив, що всі великі особини лежали на підлозі, ледь ворушачи трисантиметровими вусами. Дрібних шкідників довелося видаляти за допомогою жорсткої щітки.

Минуло 8–10 днів, і почали виповзати дрібні слимаки. Мені радили повторити попередню процедуру, але я вирішив застосувати інший спосіб знищення. Медсестра дитсадка виділила піввідра хлорного вапна. Цього вистачило, щоб обпудрити стіни, стелю і дно погреба. Через два дні відкрив погріб – чисто! Всі шкідники згорнулися й обсипалися. Я виставив овочеві «засіки» для картоплі, буряків, моркви, стелажі для консервації і солінь. Однієї картоплі там може зберігатися 8–10 тонн. Персонал дитсадка побілив свіжогашеним вапном стіни і стелю. Погріб став придатним для зберігання овочевої продукції і протягом дев'яти років слимаки там не з'являлися.

Дещо іншим способом боролися зі слимаками мої знайомі у Запорізькій та Харківській областях. Коли овочі вже були у сховищі, знищували шкідників без застосування хлорного вапна. Для цього знайомі злегка обпудрювали бульби картоплі та коренеплоди звичайним вапном (пушонкою).

Щодо знищення цих паразитів у відкритому ґрунті, довелося використати кілька способів. Я з ними «воював» на двох–трьох сотках площі поблизу будинку, а до дачі вони ще не доповзли. Найпростіший і надійний спосіб знищення слимаків – випустити на город молодняк домашньої птиці (каченят, курчат). Найретельніше цю роботу виконують мускусні каченята: 20–30 особин наводять лад у городі площею 2–3 сотки за 15–20 хвилин. Випускаю їх на нього за 30–40 хвилин до сходу сонця. Саме о цій порі слимаки спускаються по стеблах і листках рослин у свої денні «опочивальні».

Протягом усього сезону достатньо двох–трьох відвідин каченятами городу – і слимаків як не було! Не треба боятися, що птиця пошкодить рослини. Опинившись вперше на городі, каченята, побачивши молюсків, тільки за ними й будуть полювати, не завдаючи ніякої шкоди вашим рослинам.

Можливо, хтось із читачів скористається моїми порадами. Сподіваюся – буде задоволений.

Ф.Д. Крот,
Луганська обл., м. Лисичанськ

З журналом почуваюся впевненіше

Я – давня шанувальниця журналу «Дім, сад, город», він дуже допомагає мені у повсякденному житті. З ним я почуваюся впевненіше. Вдячна редакції за цікаві й корисні поради, і не лише з питань садівництва та городництва, а й розведення та утримання домашніх тварин і птиці. Зокрема, у №9 за 1998 рік була надрукована відповідь на моє запитання про те, чому кури несуть голі яйця.

Дуже корисною виявилася порада лікування застуди за допомогою оману високого. Я користуюся ним з 1995 року, відтоді, як надрукували цю пораду в журналі №4. Дякую за неї Г.І. Максименко з Сумської області. Тепер я сама вирощую оман високий і настоюю його коріння на горілці. П'ю по чайній ложці настоянки, розведеної у двох столових ложках теплої води, як тільки відчуваю, що мене непокоїть застуда.

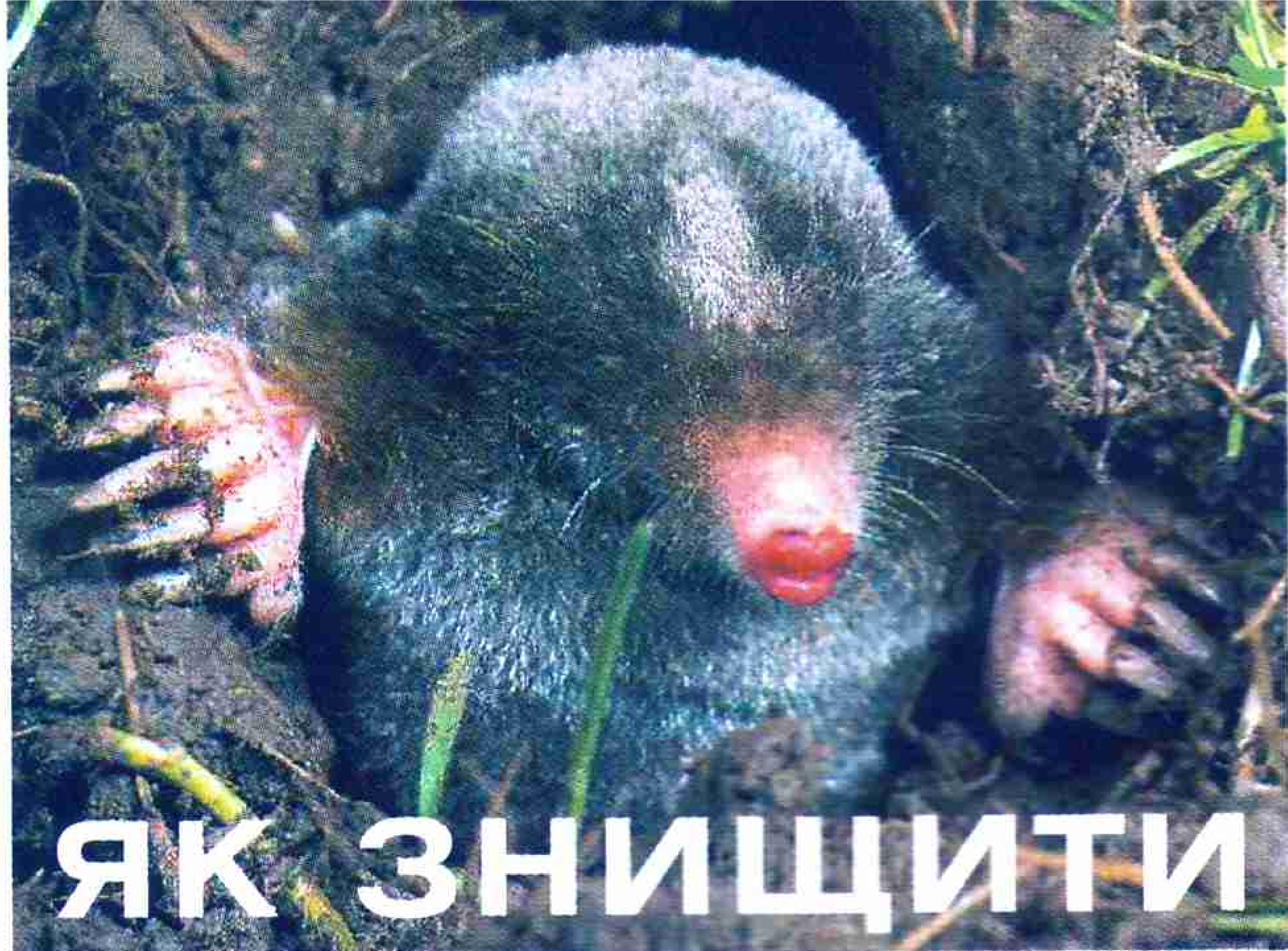
А ще від застуди я використовую соняшникову олію (про це довідалася з програми «Саме той»). Беру столову ложку олії і тримаю її в роті 10–15 хвилин, потім спльовую.

Вдячна і за рецепт крему «Наталі», надрукований у №11 журналу «Дім, сад, город» у 1997 р.

Хочу порадити городникам свій спосіб обробітку ґрунту на заплаві річки Ірпінь, яким я користуюся впродовж кількох років. З осені не перекопую увесь город – важко, а на відстані 1–1,5 м копаю канавки шириною в дві лопати, згрібаю туди всі городні залишки, притоптую. Там, де не перекопується, треба сапою зрубати коріння різних трав і теж вкинути їх у канавки, закидати землею з наступної канавки й вирівняти землю граблями. Виходить ніби скопано. Це набагато легше, ніж повністю перекопувати. А навесні саджаю все, як по скопаному. Врожай у мене кращий, ніж у сусідів.

Я раджу всім городникам не спалювати бур'яни і рослинні рештки, не отруювати довкілля, а прикопувати все з осені. Це підвищує родючість ґрунту.

О.І. Гордієнко,
м. Ірпінь, Київська обл.

Як знищити городніх щкідників?

Щоб позбутися слимаків на грядці, потрібно розкласти між рядами городини старі дошки довжиною до 1 *м* і шириною 10–20 *см*. Порода деревини не має значення, але потрібно брати ті дошки, які лежали на землі рік і більше. Слимак – нічний шкідник і на день шукає схованку. Такою схованкою і буде дошка-пастка. Її потрібно підняти на висоту 10–15 *мм* над поверхнею ґрунту (підкласти прутики). На ніч обов'язково полити водою (зволожити). Слимаків, які збираються під дошкою, знищують.

Аби позбутися дротяників, потрібно після того, як викопали картоплю на грядці, у різних місцях хаотично закопати картоплини на глибину приблизно 10 *см*. А, щоб знати, де закопали, слід кожне місце прикопу картоплин позначити прутиком. Перевірку робити через 10–15 днів.

Другий спосіб. Засіяти грядку люпином. Дротяник не любить люпину, який діє на нього згубно, і гине.

Ще одна порада городникам на весну, коли висаджують розсаду. Пропоную не викидати поліетиленових пляшок місткістю 1 і 2 *л*, а обрізати дно та верх пляшки і, застеливши плівкою дно ящика, розставити й засипати ґрунтом.

У таких циліндрах зручно пророщувати цибулини гладіолусів чи огірки. Перед висаджуванням у відкритий ґрунт глибоко розпушуємо його. Потім легко знімаємо циліндр, коріння при цьому не пошкоджується.

Багатьох городників хвилює питання: як зловити кротів?

Для цього потрібно взяти відро (бажано пластмасове), глибоке, з вертикальними стінками (20 л). Прикопати відро так, щоб верхній його край був на глибині залягання нори крота. Верх відра треба замаскувати дошкою, щоб під нею залишалася лазівка для крота. Й успіх у полюванні на нього забезпечений.

Дещо з власного досвіду. У моєму городі почав рити кріт. Я утрамбував його хід. Як відомо, коли кріт риє землю, вона піднімається, утворюючи валок. Оскільки я нашумів, кріт припинив свою роботу. Потім я зачекав хвилин 15, завмерши з лопатою в руках на відстані 2–3 *м* від нори. Коли кріт знову почав рити, я на відстані одного метра від нього лопатою оголив нору. Після цього по норі швидко знайшов крота і знищив його.

***В.А. Коваль**, городник-аматор,*
Київська обл.

Підзимні посіви

Багато овочів – щавель, шпинат, салат, кріп, петрушка, цибуля на перо, морква, столові буряки тощо – у ранньовесняний період користуються великим попитом у населення. Насіння цих культур сіють під зиму пізно восени, коли настають постійні приморозки, з таким розрахунком, щоб насіння до промерзання грунту не проросло. Насіння, висіяне під зиму в грунт ще з осені бубнявіє, загартовується змінними температурами рано навесні. Це підвищує його холодостійкість, сприяє ранній появі сходів, які більш розвинуті, ніж при весняних строках сівби. В зонах з теплою зимою під зиму сіють і щавель. При сівбі в цей строк одержують більш ранній урожай, ніж при сівбі навесні.

Завдяки інтенсивному росту при сівбі під зиму продукція надходить на 10 – 12 днів раніше, ніж при весняній. Спосіб сівби стрічковий з відстанню між рядками 20 і між стрічками 50 см або широкорядний з міжряддями 45 см. Норму висіву насіння збільшують на 25 – 50 % порівняно з нормою при весняних строках сівби. Насіння висівають на глибину 1,5 – 2 см (дрібне насіння), а столові буряки – на 3 – 4 см.

Появу сходів і ріст моркви, цибулі, столових буряків та інших культур прискорює мульчування грунту торфом або перегноєм шаром 2 – 3 см. Цьому ж сприяє і застосування безкаркасних плівкових укрить.

Ще раніше зелену цибулю з відкритого грунту можна одержати садінням вибірки та великої сіянки восени, під зиму.

Для підзимних посівів ділянки відводять на північних схилах, які забезпечують сталий температурний режим грунту. Кращими попередниками є культури, які рано звільняють поле. Грунт для сівби під зиму готують за типом напівпару.

Навесні при достиганні грунту для знищення грунтової кірки та збереження вологи проводять боронування середніми боронами. У міру потреби грунт у міжряддях розпушують культиваторами.

Протягом вегетаційного періоду рослин вологість грунту необхідно підтримувати на рівні 70 – 80 % НВ.

ДОСВІЧУВАННЯ РОСЛИН У ТЕПЛИЦЯХ

Журнал "Дім, сад, город" передплачую з 1998 р. До цього передплачувала "Приусадебное хозяйство". Але в жодному з видань не зустрічала інформації про те, як правильно організувати освітлення зимової теплиці для вирощування овочів. Які лампи придатні для цього: звичайні, люмінесцентні, з червоним чи голубим випромінюванням, якої потужності? Скільки годин потрібно підсвічувати рослини в теплиці протягом доби?

О.В. Мельникова,
м. Олександрія Кіровоградської області.

Публікації на цю тему можна знайти у таких виданнях, як вузько–спеціалізований журнал "Гавриш" (Росія) та менш складний "Настоящий хозяин" (Київ). Про типи ламп писали і в журналі "Красивая усадьба" (видавництво "Univest Marketing"). Спробуємо висвітлити дефіцит інформації про це і на сторінках нашого журналу.

Насамперед, потрібно запам'ятати три правила досвічування, яку б культуру ви не вирощували.

1. Досвічування повинно супроводжуватися подаванням вуглекислого газу. Річ у тім, що при досвічуванні ви активізуєте фотосинтетичний апарат листків, який в умовах короткого дня і недостатнього освітлення в теплицях взимку "працює" з низькою ефективністю. Відтак листку стає потрібен будівельний матеріал для побудови в процесі фотосинтезу органічної речовини з вуглекислого газу й води, що нагромаджується в плодах. Тому потрібно підкріпити активізацію роботи листя подаванням будівельного матеріалу. Без нього досвічувати означає просто даремно палити лампи. Навпаки, якщо ви вирішили подати до рослин вуглекислий газ, без досвічування взимку це не дасть результату. Адже неактивний листок нездатний переробити більшу кількість будівельного матеріалу.

Досвічування має бути безперервним, тобто ніби продовжувати світловий день. Отже, лампи потрібно увімкнути до початку темряви або вранці, до сходу сонця. Чому? Якщо його робити періодичним – вийде щось на зразок аритмії в роботі листка: ви активізуєте його, далі вимикаєте лампи, фотосинтез зупиняється, а потім йому потрібно знову налаштовуватися. Через це досвічування має бути додатком до світлового дня, до або після нього.

2. При досвічуванні уникайте розміщення в одному приміщенні рослин різних родин. Наприклад, огірки полюбляють більшу вологість, помідори – сухе повітря. Тому створити в такому разі ідеальні для обох рослин умови мікроклімату неможливо.

Звичайно, головне питання будь-якого досвічування: чи вдасться окупити затрати електроенергії та ціну ламп підвищенням урожаю, що ви з нього матимете. В іншому разі краще взагалі обійтися без нього. Інколи, як не дивно, вигідніше отримати нижчу врожайність, але за мінімальних витрат, ніж вищу, але вклавши в неї багато сил і коштів. Тому прибуток у вас буде лише за великих розмірів теплиці.

Експлуатація плівкової теплиці починається рано навесні. В цей час тривалість світлового дня і так збільшується, тому якщо й проводити досвічування наприкінці березня – на початку квітня, то не більше однієї–двох годин у додаток до природного освітлення, але не обов'язково. Інша річ – зимові теплиці. Тут починати досвічування потрібно ще під час вирощування розсади, відразу після з'явлення сходів. Щоб зекономити на обігріві теплиці, можна розмістити розсаду в кімнаті на підвіконні або поблизу вікна (не забудьте про вуглекислий газ). Тоді достатньо буде однієї лампи, розміщеної не нижче одного метра над рослинами (оскільки від неї виділяється тепло).

На практиці тепличні комбінати роблять досвічування лише при вирощуванні розсади. Після її висаджування (початок січня) рослини пристосовуються до низького рівня освітлення. Його можна компенсувати відповідною кислотністю і складом поживного розчину, а також вибілюванням внутрішніх конструкцій теплиці, вкриванням підлоги білою плівкою, щоб поліпшити освітлення рослин.

Що порадити О.В. Мельниковій? Є два варіанти досвічування. Перший пов'язаний лише з вирощуванням розсади. В такому випадку поступово скорочуйте тривалість досвічування в міру наближення до висаджування її на постійне місце, ніби привчаючи її до наступних умов (спочатку по 6–8 годин, а потім – 1–2).

У другому варіанті можна досвічувати й у післярозсадний період, але відповідно збільшуються витрати електроенергії. Після висаджування розсади в теплиці на висоті 2–2,5 *м* (запас для росту рослин) розміщуйте лампи з розрахунку одна лампа (400 Ватт) на 2,5 *м*. Джерелом вуглекислого газу може слугувати бочка із свіжим гноєм, залитим водою. В процесі його розкладання виділяється вуглекислий газ. За великих розмірів теплиці таких ємкостей можна поставити кілька уздовж рядків по всій її довжині.

Звичайні **лампи розжарювання** були першими і найпростішими, та й нині серед усіх типів ламп вони найпоширеніші, проте для досвічування рослин їх давно не застосовують через такі недоліки:

- низький коефіцієнт корисної дії (перетворення електроенергії у світло і, як наслідок, – значне споживання електроенергії);
- надлишок променевого тепла;
- невідповідність спектрального складу світла сонячному;
- недовговічність (спіраль у деяких місцях тоншка, рветься).

Ці лампи виробляють у двох варіантах: з прозорою колбою (дають яскраве світло) і матовою (м'яке, розсіяне). В свою чергу, обидва типи можна розподілити на лампи місцевого і загального призначення. Перші застосовують у приміщеннях з високою вологістю, ремонтних майстернях, підсобних приміщеннях теплиці, тому вони розраховані на безпечну напругу – 12, 24, 36, 42 В і експлуатуються часто з випромінювачами з підвищеним захистом від вологи та пилу (показник IP). Другі – це найпоширеніші в нашому побуті лампи.

Люмінесцентні лампи дають яскраве високоякісне світло із спектром, максимально наближеним до сонячного. Вони в 15 разів довговічніші, споживають на 80% електроенергії менше порівняно із лампами розжарювання.

Газорозрядні лампи мають високу інтенсивність тепла, відмінну колірну передачу, довговічні. Їхній недолік – необхідність застосування ПРА – пускорегулювальної апаратури. Всі вони працюють в електромережі перемінного струму з напругою 220 В і частотою 50 Гц. Вмикаючись, ПРА забезпечує запал, нормальний режим роботи, ліквідацію радіоперешкод. У цій групі найбільше значення мають ртутні та натрієві лампи. Перші дають холодний "лунний колір" (ртутні), другі – теплий жовтувато-оранжевий (імітує захід сонця).

Таким чином, високоякісніше світло забезпечують люмінесцентні лампи, найбільш потужні – галогенні, дуже яскраві – металогалогенні.

За розташуванням джерела світла по відношенню до освітлювальної поверхні усі лампи можна розподілити на дві групи: з вертикальним і з горизонтальним розташуванням. Вертикальне зменшує коефіцієнт корисної дії на 10%. Опромінювальна техніка оновлюється раз на 10–15 років.

І останнє. Монтаж ламп, особливо з пускорегулювальною апаратурою, має здійснювати кваліфікований електрик. Часто для цього доводиться встановлювати трансформатор, а для нього потрібні додаткові правила пожежної безпеки, які важко виконати на присадибній ділянці (наприклад, захист від блискавки тощо). Врахуйте й проблеми з сусідами. Навряд чи комусь сподобається світло вночі біля дому. Тому радимо обрати перший варіант – досвічувати лише розсаду.

За придбанням ламп можете звернутися хоча б до фірми АІК (факс 044-417-84-42) або дізнатися в найближчому тепличному комбінаті, де вони їх купують. Якщо ж вирішите шукати їх у супермаркеті, питайте лампи для теплиці.

Ю.В. Слєпцов,
Національний аграрний університет

ЗІРОЧНИК СЕРЕДНІЙ

Щоб дізнатися, чи брати з собою парасольку, треба зранку поглянути на зірочник середній. Він вказує на дощ, коли не відкриває свої квітки та не піднімає голівки після сходу сонця.

Однорічний швидкорослий бур'ян з родини гвоздикових – зірочник середній, або мокрець (Stellaria media) живе лише 3–4 тижні. За цей час він встигає пройти весь життєвий цикл від сходів до насіння, даючи початок новому поколінню. Його можна побачити протягом року, коли температура хоч трохи перевищує 0°С: з березня по жовтень. Трапляється скрізь по сирих і вологих місцях, тому й отримав другу назву – мокрець. У різних місцевостях України його називають: мокравник, мокриця, мокрій, безвершки, зірочка, канареєчна трава, откасник, перерванець, черевець, щирець, приворотник.

З-поміж компонентів хімічного складу доцільно відмітити наявність вітамінів: аскорбінової кислоти (65 *мг%*), каротину (23 *мг%*), токоферолу (вітамін Е), а також інших речовин – сапонінів, флавоноїдів, дубильних речовин.

У народній медицині траву мокрецю використовують для лікування хвороб серця та нервової системи, печінки, жовчного міхура, як антисептичний, болетамувальний, кровоспинний і ранозагоювальний засіб, при очних та шкірних хворобах. Свіжа зелень рекомендується для лікувально-профілактичного харчування, особливо за хвороб легень, серця, печінки, нирок, а також як протицинготний засіб при авітамінозі.

Свіже листя і молоді пагони використовують для приготування салатів, борщів, вінегретів, у вареному вигляді – як замінник шпинату та як приправу до других страв, а для зимового споживання заквашують і маринують.

Салат. На 100 *г* зелені зірочника: 100 *г* зеленої цибулі, 20 *г* сметани, 1 яйце, сіль, кріп за смаком .

Свіжу зелень зірочника та зеленої цибулі покришити, посолити, залити сметаною, потрусити подрібненим вареним яйцем та зеленню кропу.

Бутербродна маса. На 100 *г* зелені зірочника: 100 *г* вершкового масла, 50 *г* хрону, сіль і мелений перець за смаком

Зелень зірочника подрібнити ножем, перемішати з м'яким вершковим маслом, тертим хроном, сіллю та перцем. Використовують для бутербродів.

Приправа. На 200 *г* зелені зірочника: 2 столові ложки тертого хрону, 1 столова ложка подрібненого часнику, 1 столова ложка олії, сіль та оцет – за смаком.

Подрібнити на м'ясорубці зелень зірочника, додати потертий хрін та часник, олію, оцет, сіль. Перемішати до утворення пюреподібної маси. Використовувати як приправу до м'ясних, рибних та овочевих страв.

Н.М. Смілянець

ВЕЛИКОПЛІДНІ СОРТИ МАЛИНИ

За останні десятиріччя вагомих успіхів у селекції малини досягли селекціонери науково-дослідних закладів Російської федерації.

Серед лідерів у цій справі Всеросійський селекційно-технологічний інститут садівництва і розсадництва, в якому трудиться відомий російський селекціонер, доктор біологічних наук Віктор Валеріянович Кичина. Саме під його керівництвом упродовж 1990 – 1997 рр. були створені нові великоплідні сорти малини: Краса Росії, Гордість Росії, Ізобільна, Сірєнєвий туман, Анфіса, Терентій та багато інших, зокрема й ремонтантних. Ягоди цих сортів великі і дуже великі (4–12 *г*). Окремі ягоди у деяких сортів сягають 14 *г*, а іноді й 18 *г*.

Кілька сортів уже другий рік плодоносять і на моїй присадибній ділянці. Вони дивують усіх своєю великоплідністю та врожайністю, а також добрим смаком ягід, приємною їх духмяністю, сорти мають привабливий зовнішній вигляд.

Ізобільна. Сорт раннього строку достигання. Має великі та дуже великі ягоди (4–10 *г*), конічні, красивої форми, яскраво-червоні, блискучі, з дуже дрібними насінинками, які зовсім невідчутні при споживанні.

Ягоди під час збирання не розпадаються, кістянки міцно утримуються між собою, транспортабельні. Висота пагонів становить близько двох метрів, вони гладенькі, плодові гілочки дуже гілкуються, за даними В.В. Кичини, формують від 15 до 45 ягід.

Сорт Ізобільна з її привабливим виглядом ягід, добрим смаком, транспортабельністю та раннім терміном достигання можна рекомендувати як для закладання великих комерційних насаджень, так і для висаджування на дачних ділянках.

Краса Росії. Сорт має пагони заввишки 1,5–2 *м*, потужні, гладенькі, міцні з незначним восковим покриттям.

Плодові гілочки потовщені, з довгими чашолистками – ознака великоплідності, мають 2 – 4 порядки гілкування і формують до 20 ягід.

Ягоди великі і дуже великі – 4–12 *г*, солодкі, з приємним малиновим запахом, яскраво-червоні, транспортабельні. Середнього терміну достигання. Добре смакують свіжими, а також придатні для всіх видів домашньої переробки.

Арбат. Сорт, отриманий також професором В.В. Кичиною, у 1996 р. зареєстрований як новий сорт і надійшов на розмноження.

Ягоди мають дуже приємний смак, духмяні, соковиті. Особисто мені з усіх сортів, що маю, Арбат найбільше смакує. Термін достигання середньоранній. Ягоди масою 4–12 *г*, видовжені, усічено-конічні, темно-червоні, блискучі, міцні, транспортабельні. Пагони гладенькі, висотою близько 2 *м*, мають здоровий загальний вигляд.

М.М. Макаренко,
с. Любомирка, Кіровоградська обл.

ЧОТИРИ СПОСОБИ ВЕГЕТАТИВНОГО РОЗМНОЖЕННЯ МАЛИНИ

У природних умовах малина розмножується насінням і вегетативно кореневими відсадками. В культурі застосовують лише вегетативне розмноження. Найпоширеніші такі чотири способи вегетативного розмноження малини: здерев'янілими кореневими відсадками, кореневими живцями, зеленими живцями, зеленими кореневими відсадками.

Розмноження здерев'янілими кореневими відсадками

Якщо впродовж літа зелені паростки малини, що виросли з коріння, не використовувати як зелені відсадки і не видаляти їх, то на осінь вони набудуть світло-коричневого кольору і здерев'яніють. Їх можна використати як садивний матеріал – здерев'янілі відсадки.

Використання для садіння здерев'янілих кореневих відсадків – основний і найпростіший спосіб розмноження малини.

Стандартні саджанці малини мають добре розвинуту кореневу систему і вкорочену надземну частину завдовжки 25–30 *см*.

Але, як показала практика багатьох садівників, після садіння ефективним є обрізування стебел щойно висаджених саджанців малини біля самої землі. В такий спосіб ми звільняємо саджанці від можливої грибної інфекції.

Кращий строк для садіння малини – осінь (з кінця вересня до середини жовтня). Весняне садіння не завжди дає надійні результати, позаяк бруньки малини відзначаються раннім пробудженням (ще в прикопі) і запізнення з садінням значно знижує приживлюваність рослин.

Розмноження кореневими живцями

Заготовляють кореневі живці пізно восени перед настанням морозів. Особливо цей спосіб прийнятний під час ліквідації маточної плантації.

Викопані корені завтовшки 2–4 *мм* нарізують на живці завдовжки 10–15 *см*, зв'язують у пучки, укладають у ящики, пересипають вологою тирсою чи піском і зберігають до весни в льосі за температури 2–4°С, не допускаючи підсушування, або в сніговому бурті.

Рано навесні їх висаджують на ділянки розмноження, розкладаючи горизонтально в борозенки на глибину 5–8 *см* суцільною лінією. Відстань між рядками 30–45 *см*. З бруньок, що є на коренях, відростають пагони, укорінюються, утворюючи відсадки. До осені за старанного догляду можна одержати якісні саджанці.

Розмноження зеленими живцями

Для зелених живців використовують молоді кореневі відсадки, які утворилися в першій половині літа (травень–червень). Їх можна заготовляти не лише в спеціалізованих розсадниках, а й в любительських насадженнях здорових кущів цінних сортів

Зелені живці заготовляють, коли відсадки мають 2–3 справжніх листки і висоту 3–6 *см*. Такі пагони зрізують секатором з невеликою (2–3 *см*) етіольованою підземною частиною і складають у поліетиленові кульки, на дно яких наливають трохи води. Виконують цю роботу за похмурої погоди або у вранішні та вечірні години, щоб не допустити в'янення. Заготовлені живці сортують і зв'язують у пучки по 25–50 штук.

Затим на 16–18 годин живці нижньою частиною занурюють в 0,01%-ний розчин гетероауксину або індолілмасляної кислоти, а тоді вже висаджують у парнику чи теплиці з туманоутворювальним обладнанням. У сонячну днину парники притінюють. Субстрат складається з торфу, дерново-перегнійної землі та річкового піску у співвідношенні 1:2:1. Висаджують живці за схемою 10х10 або 7х5 *см*. Відразу після садіння щедро поливають, а в подальшому – залежно від погодних умов. Найактивніше кореневутворення у живців відбувається за температури субстрату 20–25°С і вологості повітря 90–95%. Період укорінення триває три–чотири тижні, затим рослини з грудкою субстрату можна пересаджувати у шкілку на дорощування, де до осені виростуть стандартні саджанці.

Розмноження зеленими відсадками

Цей спосіб широко застосовують садівники-аматори для літнього садіння малини. Відсадки можна заготовляти на звичайній плантації від здорових і високоврожайних кущів або ж у спеціальному маточнику. Біля намічених кущів рано навесні розпушують грунт, мульчують торфом або перегноєм шаром 4–5 *см*. На початку вегетаційного періоду із бруньок на коренях починають рости паростки. Як правило, коли вони досягнуть 10–15 *см*, хоч допустиме використання й більших паростків, їх викопують із грудкою землі й пересаджують на постійне місце або на ділянку дорощування. При цьому добре поливають. Парости швидко приживлюються й до осені сягають стандартних розмірів. На приживлення зелених відсадків великий вплив мають погодні умови. Найкраще рослини приживлюються за вологої і прохолодної погоди.

Б.К.Донгаш

ПІДЩЕПУ ГОТУЮ ЩЕ З ОСЕНІ

Якщо ви прищеплюєте сорти плодових рослин на однорічних або дворічних сіянцях (дичках), то вам доведеться чекати першого врожаю дуже довго, можливо десять, а то й дванадцять років. Не в кожного вистачить терпіння на такий час.

Я цю роботу виконую інакше. Восени накопую в посадці дичок, в яких висота не менше 150–200 *см*. Дички викопую так, щоб найбільше зберегти коренів, на яких залишилися б дрібні корінці з грудочками грунту.

У завчасно викопані ями висаджую дички, добре поливаю. З настанням весни дички щеплюю. Виконую це на бокових гілках, які мають товщину 10 *мм* і товщі. Тонкі бокові гілки залишаю для тимчасового росту. Як правило, щеплюю методом за кору. Цю роботу виконую у 3-й декаді квітня.

На кожній дичці намагаюсь щепити по декілька сортів. З настанням наступної весни я обрізую дрібні гілки дички, що залишені для тимчасового росту. Тепер у мене на кожному дереві росте по 4 або 5 сортів яблук чи груш, вони різні за величиною, за формою, за кольором плодів. Це дуже красиво. Якщо при щепленні допустив помилку – щепив не тим сортом, якого бажав, то згодом частину бокових гілок перещеплюю на нові сорти. За такого підходу до щеплення на дорослих дичках стовбур і розвилки скелетних гілок є дички, а самі бокові гілки – культурні сорти. Це добре, бо дички витриваліші до морозів і хвороб, тому й дерево в цілому стає витривалішим.

В.І. Решетник,
с.Паліївка, Сумська обл.

ЯК Я ЗАХИСТИВ ГОРІХ ВІД МОРОЗУ

У мене в саду вже кілька років росте волоський горіх. Що за літо виросте, то за зиму померзне. Я вже й снігу навколо нагрібав, але не допомагало.

У 2005 році я зробив інакше. Поставив навколо горіха 5 кілків на відстані 25 *см* від стовбура. Нагріб у саду листя, напхав між горіхом і кілками. Крім цього обклав навколо стеблами кукурудзи. Утворилась форма великого снопа. Випав сніг, зверху утворилася снігова шапка, яка закрила дрібні гілки горіха. Морози сягали 30-градусної позначки, а снігу було мало. Чекав я весну з нетерпінням, турбувався про горіх. Та марними були мої хвилювання. Зазеленів горіх, наче й зими не було. Впродовж літа ріс і користь приносив. Він відлякував колорадського жука з стебел картоплі, яка росла поблизу горіха. В наступну зиму рятуватиму його в такий же спосіб.

В.І. Решетник, *Сумська обл.*

ЦІКАВО ЗНАТИ

Червона бузина – сильний оберіг від лихого чародійства. Місцями її вважають священною і недоторканою рослиною. Вона має ще назву "калинка" за схожість кольору яскравих грон з калиною.

Наречену за її невинність вшановували, виставляючи в хаті вінок з барвінком і калиною. Цим на весіллі підкреслюють дівочу незайманість. Перед розлукою і, освідчуючись у коханні, дарували кетяг калини.

Волоські горіхи містять елагенову кислоту, яка може знищувати онкологічні клітини. Дієтологи запевняють, що той, хто з'їдає щодня 3–5 волоських горіхів, живе в середньому на сім років довше.

Чорниця вбиває інфекції сечостатевої системи, знижує шанс мати серцеві захворювання і рак.

Помешкання ніколи не зводилося на тому місці, де росте чорна бузина – "чортове дерево".

Вживання плодів бузини чорної продовжує життя і молоді роки. Дві столові ложки сухих ягід на літр води, додають п'ять столових ложок меду, кип'ятять п'ять хвилин. Пити гарячим кілька разів на день. По селах роблять простіше – варять бузиновий кисіль (кренька, куфет), додають мед, якщо є, вживають як кисіль.

В старовинних текстах друїдів бузина чорна згадується як найкращі ліки при запаленні нервів. Рецепт: До 850 мл соку бузини додати 150 мл рому, або десертного вина, пити по 50 мл до одужання.

Рецепт також для випадків захворювання.

Нема нічого кращого як шовковиця при діабеті. Особливо корисне листя шовкуна.

У США кизил не споживають. На їх землях родять дуже кислі плоди. Американці не люблять кислого, а солодити цукром вважають не дієтичним. Вони життя унормовують дієтами, яких винайшли понад 30 тисяч. Останнім часом американська медицина починає заперечувати дієтичне засилля.

М. Курдюк

МІНЕРАЛЬНІ ЕЛЕМЕНТИ В ОВОЧАХ І ФРУКТАХ

Кожна рослина для створення й підтримки своєї органічної субстанції, крім вуглекислого газу і води, використовує ще багато інших неорганічних речовин, які вона головним чином засвоює із ґрунту у водорозчинному вигляді. Ці неорганічні складові земної кори прийнято називати мінеральними елементами.

Склад і кількість мінеральних елементів для кожної рослини й живого організму різноманітні й унікальні. У той же час вони визначаються складом і кількістю мінеральних елементів у земній корі й атмосфері у конкретному районі Землі й перебувають у постійній зміні й розвитку. Тобто можна стверджувати, що якщо в результаті еволюційного розвитку Землі й (або) її атмосфери або після якихось значних катаклізмів на Землі, або в її атмосфері в земній корі буде виявлено новий мінеральний елемент, дотепер невідомий, то цілком імовірно, що через певний час цей елемент буде виявлений спочатку в рослинах, зокрема й в овочах і фруктах, а потім і в живих організмах зі своїми конкретними й специфічними функціями й призначенням.

Разом з повітряним живленням – фотосинтезом, мінеральне живлення із ґрунту становить єдиний процес обміну речовин між рослинами й навколишнім середовищем. До елементів мінерального живлення рослин належать: макроелементи – азот (N), фосфор (P), калій (K), кальцій (Ca), магній (Mg), сірка (S) і мікроелементи – залізо (Fe), бор (B), мідь (Cu), цинк (Zu), марганець (Mn), кремній (Si) і багато інших. Мінеральне живлення складається з поглинання мінеральних елементів із ґрунту у вигляді іонів, їхнього переміщення по рослині та включення в обмін речовин. Воно впливає на всі фізіологічні процеси в рослині (водний режим, ріст, розвиток тощо), і, у свою чергу, залежить від них. Із цього робимо дуже важливий висновок: можна успішно керувати якістю й продуктивністю культурних рослин, у цьому випадку овочевих і плодовоягідних, шляхом регулювання їхнього мінерального живлення за допомогою різних добрив (включаючи мікроелементи й хімічну меліорацію) та забезпечення потреб у волозі. При цьому, чим краще мінеральне живлення овочів і фруктів, тим вони будуть смачніші й поживніші.

Так само, як в овочах і фруктах, мінеральні елементи в організмі людини поділяються на макро- і мікроелементи. До макроелементів, вміст яких визначається десятками й сотнями міліграмів на 100 грамів живої тканини, належать кальцій (Ca), фосфор (P), магній (Mg), калій (K), натрій (Na),

Таблиця 1. Класифікація найважливіших мінеральних елементів

Назви і позначення мінеральних елементів		*Головні харчові джерела*	*Добова потреба для дорослої людини, мг*
Кальцій	Ca	Молоко, сир, яєчний жовток, бобові, зелені овочі	800–1000
Фосфор	P	Молоко, молочні продукти, яєчний жовток, м'ясо, зерно, бобові	800–1500
Магній	Mg	Усі зелені овочі, зерно	300–500
Калій	K	Зерно, фрукти, овочі, картопля	2000–4000
Натрій	Na	Багато природних продуктів харчування (овочі і фрукти), кухонна сіль NaCl (приправа)	1500–5000
Хлор	Cl		
Сірка	S	М'ясо, яйця, капуста	800–1000
Фтор	F	Питна і мінеральна вода, листки чаю, зерно, деякі овочі і фрукти	1–1,5
Алюміній	Al	Хлібопродукти, деякі овочі і фрукти	2–50
Кремній	Si	Хлібопродукти, зерно, деякі овочі, фрукти і трави (хвощ польовий, деревій, кульбаба та ін.)	3–4
Хром	Cr	Пивні дріжджі, м'ясо, хлібопродукти з борошна грубого помелу, рослинні жири, деякі овочі і фрукти	0,05–0,2
Марганець	Mn	Хлібопродукти, зерно, бобові та ін. овочі, фрукти	3–10
Залізо	Fe	Хлібопродукти, м'ясо, гречана крупа, овочі і фрукти	10–30
Кобальт	Co	Зерно, печінка, багато овочів і фруктів	0,005–0,02
Мідь	Cu	Печінка, яєчний жовток, листки чаю, риба, горіхи, деякі овочі і фрукти, гриби	2–4
Цинк	Zn	М'ясо, печінка, риба, молочні продукти, деякі овочі і фрукти	10–20
Германій	Ge	Деякі овочі (часник, соя), продукти моря (водорості), зелені листки чаю, гриби	
Селен	Se	Деякі овочі і фрукти, питна і мінеральна вода	0,02–0,1
Бром	Br	Хлібопродукти, молоко, морська риба, продукти моря (морська капуста та ін.)	0,5–2
Молібден	Mo	Зерно, бобові, горіхи, деякі овочі і фрукти	0,2–0,5
Йод	J	Питна і мінеральна вода, морська риба, продукти моря, молоко, птиця, м'ясо, деякі овочі і фрукти	0,1–0,2

Таблиця 2. Середній вміст найважливіших мінеральних елементів в овочах (мг на 100 г продуктів)

Назва	Ca	P	Mg	K	Na	S	B	F	Al	Si	Ti	Cr	Mn	Fe	Co	Ni	Cu	Zn	Ge	Se	Br	Mo	Ag	J	Au
Баклажани	+	+		+									+	+	+		+								
Горошок зелений	+	120	+	240	2	+							+	+	+										
Кабачки	+	+	+	240	10	+								+	+		+								
Капуста білоголова	50	+	16	185	+	75							+	1						+		+			
Капуста брюссельська		+	+	+									+	+											
Капуста цвітна		+	+	+										+	+									+	
Картопля (бульби)	10	60	23	560	28								0,03	0,9	0,004	+	0,1	0,4						+	
Кропива дводомна			+				+				+		+	40			+	+							
Кукурудза цукрова	45	300	100	290									0,3	4	0,002	+	1	4							+
Цибуля зелена (перо)	120	25	20	260										до 1											
Цибуля ріпчаста	230	350	90	1100										до 5				+							
Морква	50	+	40	200	20		+						0,1	1,2	0,02		0,2	0,4				+		+	
Огірки	20	40	10	160	8					+			0,16	0,8	0,016		0,1						+	+	
Кульбаба		350		+			5				0,6	+	3	6	+	+						0,6			
Перець червоний солодкий	8	15	10	160	20	+			+	+				0,8											
Петрушка	140	95	85	300	80								+	1,9											
Редиска, редька	40	40	15	250	20	+								1											
Салат, шпинат	70	35	40	220	8									0,6	0,02		0,4								
Буряки столові	35	40	40	280	80								0,1	1,4	0,023		0,3	0,1						+	
Селера (зелень, корені)	60	25	30	390	75									0,5											
Помідори (червоні плоди)	14	25	20	290	40								0,1	1,4	0,012		0,2								
Гарбуз	40	25	15	170	15									0,8	0,007					+					
Кріп	+	+		+										+						+			+		
Квасоля	150	540	100	1100	40	+							+	12											
Хрін	120	130	35	580	140								+	0,7			+								
Цикорій	25	26	35	190	4,4								+	+											
Часник	90	140	30	250	120									1,5				+	+	+					
Щавель	45	90	85	500	15			+					+	2		+	+	+			+	+			

хлор (Cl) і сірка (S). Мікроелементи містяться в живому організмі в дуже малих кількостях, іноді в тисячних частках міліграма. До них належать (у черговості періодичної системи елементів Д.І. Менделєєва): бор (B), фтор (F), алюміній (Al), кремній (Si), титан (Ti), ванадій (V), хром (Cr), марганець (Mn), залізо (Fe), кобальт (Co), нікель (Ni), мідь (Cu), цинк (Zn), германій (Ge), селен (Se), стронцій (Sr), бром (Br), молібден (Mo), срібло (Ag), йод (J), барій (Ba), золото (Au) та деякі інші.

Нормальне функціонування нервової, серцево-судинної, травної й іншої систем організму людини неможливе без достатньої кількості мінеральних елементів. Зокрема, кальцій, фосфор, кремній, фтор, марганець беруть участь у формуванні кісток і зубів; калій і магній нормалізують функціонування нервової системи; натрій разом з калієм регулюють водний обмін; залізо, мідь, цинк, хром, йод беруть участь у кровотворенні, функціонуванні крові й диханні, також забезпечують нормальне функціонування щитовидної залози й мають важливе значення для імунних систем організму; сірка, молібден і кобальт входять до складу окремих ферментів, амінокислот і вітамінів; кремній і германій забезпечують еластичність і міцність сполучних тканин й "пружинних" систем усього нашого тіла; срібло сприяє свіжості й бадьорості організму.

Мінеральні елементи людина одержує головним чином з рослинною й тваринною їжею і тільки незначну частину (1–5%) – з питною або мінеральною водою, з кухонною сіллю й у вигляді спеціальних неорганічних препаратів. Класифікація найважливіших для організму людини мінеральних елементів, середня добова потреба в них, головні постачальники мінеральних елементів серед продуктів харчування людини наведені *в таблиці 1*.

У людському організмі мінеральні елементи становлять приблизно 4% маси тіла, при цьому він постійно засвоює їх із щоденною їжею й після відповідного використання частину їх виділяє (15–25 г за добу). Однак у загальному в здоровому організмі людини підтримується незмінний вміст мінеральних елементів, як у сумі, так і по окремих складових. Як уже відзначено, функції мінеральних елементів в організмі людини доволі різноманітні й відповідальні, кожен елемент повинен міститися в ньому в певній і достатній для конкретної людини і його фактичного фізичного стану кількості. Більше того, важливим є не тільки наявність і специфічна дія в організмі людини кожного елемента, а й їхня взаємодія та взаємовплив.

Мінеральні елементи, так само як і вітаміни, можуть певною мірою накопичуватися в організмі людини "про запас" і зберігатися в ньому досить тривалий час. Нестача окремих мінеральних елементів, а також їхній надлишок, викликає зміну складу й кількості тих або інших життєво важливих компонентів (гормонів, вітамінів тощо) в окремих системах організму людини. При цьому можливі ситуації, коли при дефіциті одного елемента не засвоюється

Закінчення на с. 33

БЕЗКОШТОВНИЙ ДОДАТОК ДО ЖУРНАЛУ "ДІМ, САД, ГОРОД"

ГОСПОДАР

ЖУРНАЛ У ЖУРНАЛІ

ОСІННІ ТУРБОТИ У КВІТНИКУ

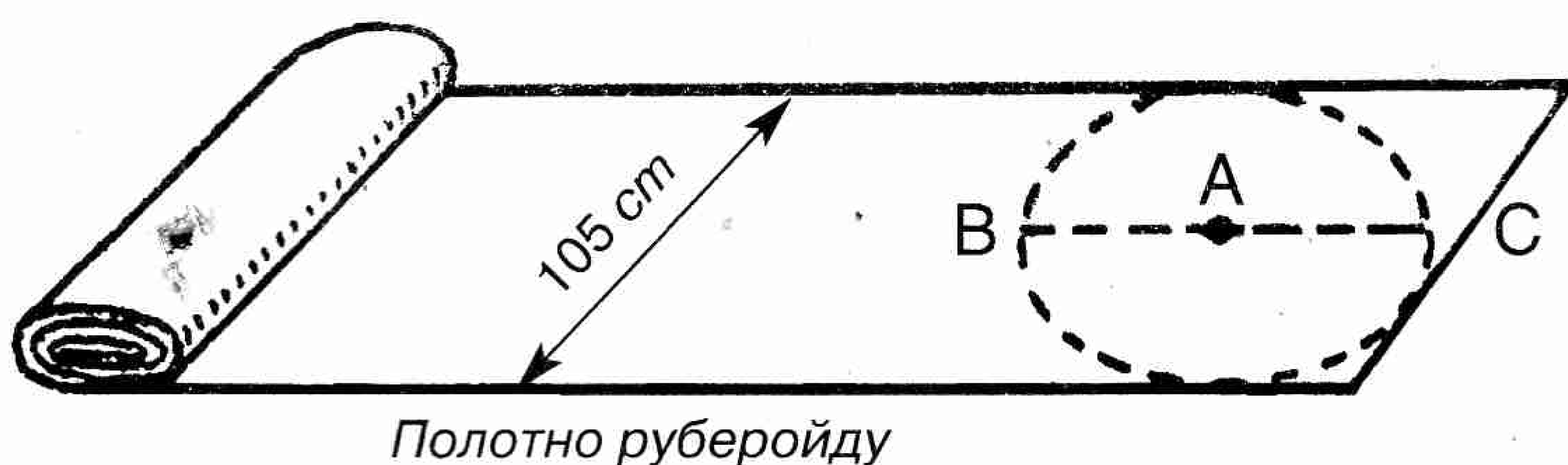
Нещодавно по телебаченню показували, як деякі квітникарі вкривають на зиму гортензію землею. Добре, якщо в саду кущів небагато – можна й землею засипати. А якщо їх більше сотні? Я свої троянди, клематиси й гортензії вкриваю по-іншому.

Беру рулон руберойду або толю (ширина полотна 105 *см*) і розмічаю відрізки, у які вписується повне коло з діаметром, рівним половині ширини полотна. Вирізую відзначені циркулем кола, складаю їх навпіл і знову розрізаю по лінії згину. Виходить два півкола. Роблю з кожного конус, зшиваючи боки м'яким дротом. Верхівку конуса зрізую так, щоб вийшов отвір діаметром близько 10 *мм*.

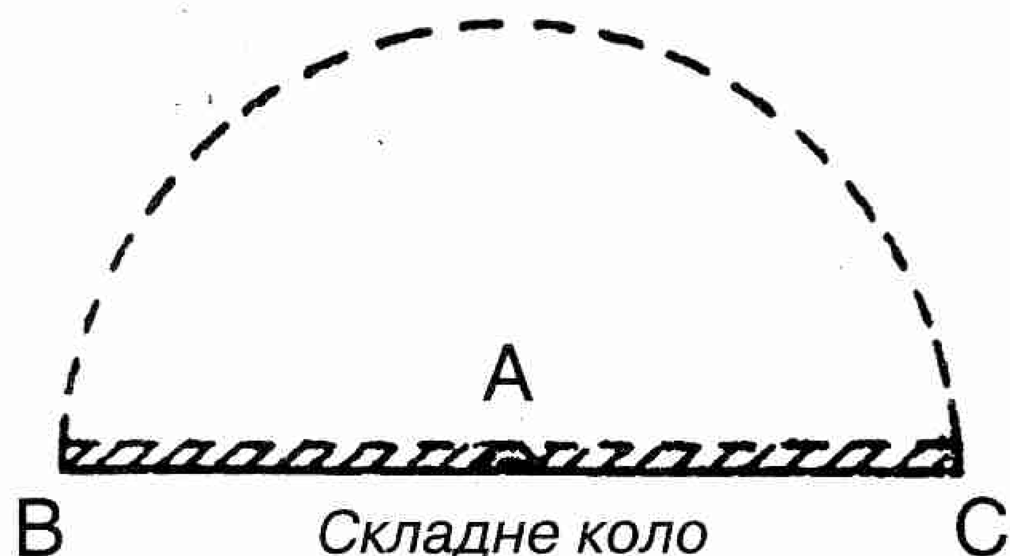
Восени, коли підходить строк укривати рослини, кожен кущ обрізую, залишаючи на трояндах і гортензіях стебла з 2– 3 бруньками. У ґрунт устромляю штир із дроту діаметром 5–6 *мм*, висотою 75–80 *см*, на який і надягаю заготовлений конус. Усередину насипаю сухе листя. Роблю це за допомогою спеціального круглого фанерного щитка діаметром, рівним основі конуса. Тримаючи перевернений конус із руберойду в руці або на підставці, набиваю в нього листя, закриваю щитком, перевертаю й установлюю на штир до самої землі. Висмикую щиток з-під конуса, не даючи листю розсипатися. До того, як конус занесе снігом, можна його краї в землі закріпити шпильками.

Руберойд непогано прикрити таким же конусом з поліетиленової плівки, як плащем. Я, наприклад, використовую для цього старі мішки з-під мінеральних добрив.

***Микола Білозубий,** Донецька обл.*

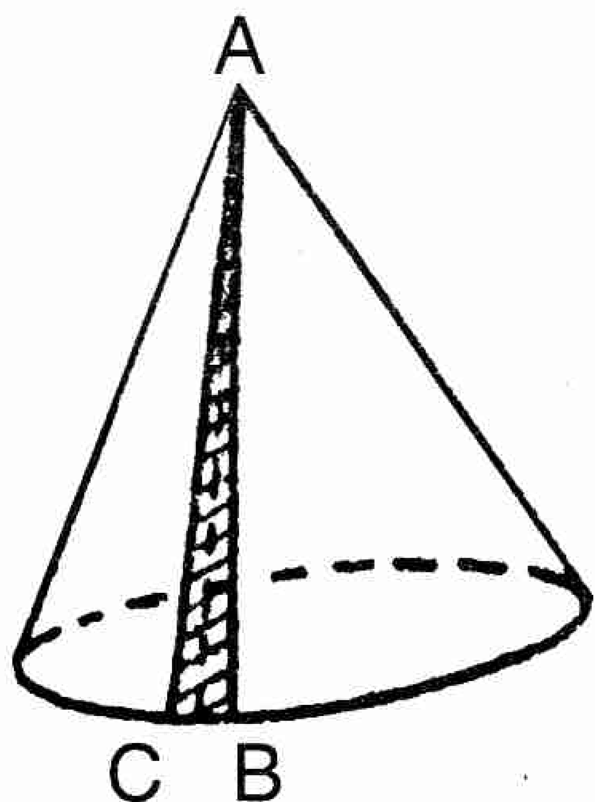
Полотно руберойду

Складне коло

Фанерний щиток

Готовий конус

ПОРАДИ ГОСПОДАРЮ

✓ Під час приклеювання кахельної плитки до стіни за допомогою густотертої фарби плитка може сповзти раніше, ніж фарба затвердне. Цьому можна запобігти, закріпивши плитку невеличким шматочком пластиліну.

✓ В нових квартирах часто розхитуються коробки вхідних дверей. Щоб їх закріпити, потрібно в коробці та в торці стіни просвердлити отвори (по 2–3 з кожного боку) і забити в них дерев'яні пробки, в які загнати металеві стержні.

✓ Перед тим як фарбувати віконні рами олійною фарбою, протріть скло оцтом: фарба не пристане. Можна також приклеїти милом до скла паперову смужку завширшки 5 см.

✓ Однією з найтрудомісткіших операцій під час ремонту квартири є зняття старих шпалер. Якщо на шпалери покласти мокру ганчірку і пропрасувати її гарячою праскою, шпалери легко відстануть від стіни.

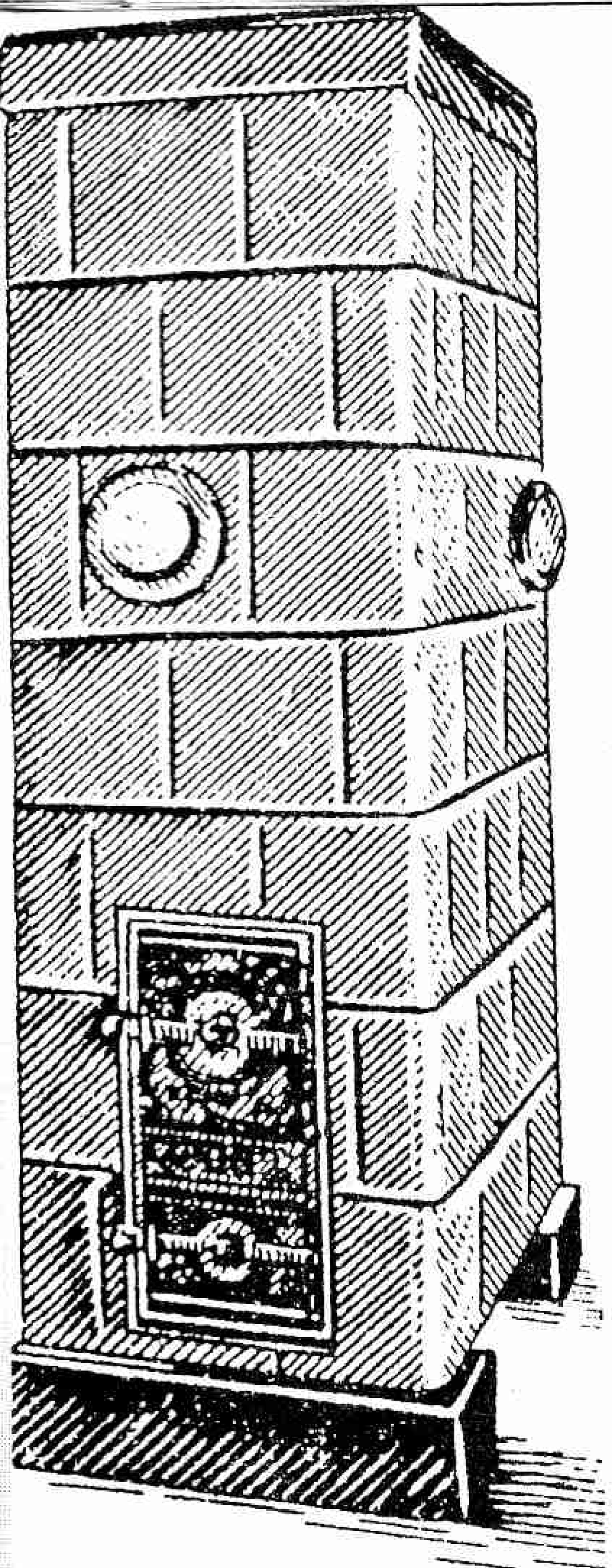
✓ Перед тим як вбити цвях в оштукатурену стіну, приклейте целофанову смужку – штукатурка не потріскається.

✓ Темна квартира здаватиметься світлішою, якщо її стіни пофарбувати в жовтий колір. Блакитні, світло-зелені стіни роблять кімнату просторішою, а приміщення, пофарбоване в коричневий, теракотовий колір здається меншим, але затишним. Враховуючи це, можна, наприклад, у продовгуватій кімнаті пофарбувати торцеві стіни в темніший колір (теракотовий, світло-коричневий), а бокові – у світлий (кремовий, беж).

✓ У кімнатах з високою стелею стіни краще фарбувати не до самого верху, а частину стіни, що залишилася, і стелю пофарбувати одним кольором – кремовими чи жовтим.

✓ У низьких приміщеннях не рекомендуються панелі. Рисунок слід вибирати залежно від площі та висоти приміщення. Горизонтально розміщений рисунок зменшує висоту кімнати, а вертикальний – збільшує. Ромбоподібний рисунок створює відчуття великого об'єму.

✓ Щоб позбутися дратівливого шуму від дощових крапель, які потрапляють на жерстяний козирок вікна чи балкону, вздовж краю козирка закріплюють смужки із звукопоглинального матеріалу, наприклад, з картону. Можна закріпити смужки великими канцелярськими скрепками – швидко і надійно.

ОПАЛЮВАЛЬНІ ПЕЧІ АБО ГРУБИ

З відомих причин, особливо після минулої зими мешканці сіл і селищ, навіть газифікованих, виявляють неабияку зацікавленість у питанні опалення своїх помешкань традиційними в минулому цегляними опалювальними печами або грубами. На сьогодні матеріалів для побудови печей є доволі багато, причому різних видів, а от **майстрів-пічників**, як кажуть, днем з вогнем не знайдеш. Адже останніми роками для обігрівання житла використовували в основному КОТЛИ, ТРУБИ ТА РАДІАТОРИ ВОДЯНОГО опалення з використанням доступних за ціною енергоносіїв (кам'яне вугілля, рідке пічне паливо, газ, електроенергія). Майстри-пічники були незатребувані і їх практично залишилися одиниці. Але, як говориться у народному прислів'ї: „Не святі горшки ліплять". Переконаний, що пересічний сільський умілець зможе звести опалювальну піч потрібної тепловіддачі, маючи навичку класти цеглу та схему-креслення і порядівку печі.

Для читачів журналу надаю матеріал зі свого „архіву" для побудови простих цегляних опалювальних груб, кухонних плит і обігрівальних щитків, що працюють на будь-якому паливі.

Пропоновані креслення печей вирізняються малими габаритами, підвищеною і водночас рівномірною тепловіддачею упродовж доби і достатньо високим коефіцієнтом корисної дії. Позитивна якість печей – добре прогрівання низу і простота зведення.

Для зручнішого обслуговування печі краще встановлювати в глибині кімнат, ближче до дверей; у цьому разі найцінніша частина приміщення біля вікон залишається вільною. Якщо дозволяють умови, споруджувати печі необхідно так, щоб опалення проводилося з коридора. Не рекомендується розміщувати печі біля зовнішніх стін, оскільки це ускладнює і здорожчує роботи по зведенню високих димових труб, а також з архітектурних міркувань. Піч має стояти відкрито і опромінювати все приміщення. Але, враховуючи конкретні місцеві умови, доводиться розміщувати печі по-різному.

В однокімнатних квартирах (кімната і кухня) ставлять зазвичай опалювально-варочні печі. Розміщують їх так, щоб піч з жарочною плитою виходила в жилу кімнату. У багатокімнатних квартирах одна опалювальна піч, як правило, слугує для опалення двох–трьох кімнат. Розміщують їх так, щоб площа поверхні тепловіддачі, що виходить в ту чи іншу кімнату, була пропорційна розмірам кімнати. Паління печей у багатокімнатних приміщеннях здійснюють з боку коридора чи кухні. З цією метою піч розміщують так, щоб фасад печі не виходив у житлові приміщення.

Фундаменти і основи під печі. Всі печі і вогнища мають стояти на міцній основі. Ненадійна основа – одна з основних причин передчасного виходу печі з ладу. Печі в одноповерхових приміщеннях ставлять на спеціальних фундаментах. Винятком є невеликі печі і плити масою до 750 *кг*. Такі печі можна ставити безпосередньо на підлогу, попередньо переконавшись у її міцності. Фундаменти під важковагові печі будують на щільних грунтах, які не дають осаду під навантаженням. Фундамент під будь-яку піч має бути на 5 *см* більшим від розмірів печі у плані у всі боки. Кладка перших рядів печі може бути суцільною або шанцевою. Шанці – стовпики, які створюють наскрізні канали під піччю з метою охолодження. Шанцеву кладку застосовують у печах, що будуються на дерев'яній основі і печах других поверхів.

У нижній частині печі розміщується камера для попелу – зільник. Він слугує для приймання попелу і має призначення пропускати зовнішнє повітря в паливник. Зільник має два отвори: переднє, яке закривають піддувальними дверцятами, і верхнє, перекрите колосниковою решіткою. Через прозорі колосникові решітки повітря проникає у паливник, а з паливника випадає попіл. Дно зільника роблять на ряд нижче піддувальних дверцят, щоб не допустити самовисипання попелу на підлогу. Паливник розміщують безпосередньо над зільником, він має вид шахти з цегляними стінками. В сучасних печах паливники мають три отвори: переднє, яке закривається паливними дверцятами і слугує для завантаження палива у паливник; нижнє в поді – перекрите колосниковою решіткою; верхнє (хайло) розміщене в склепі. Через

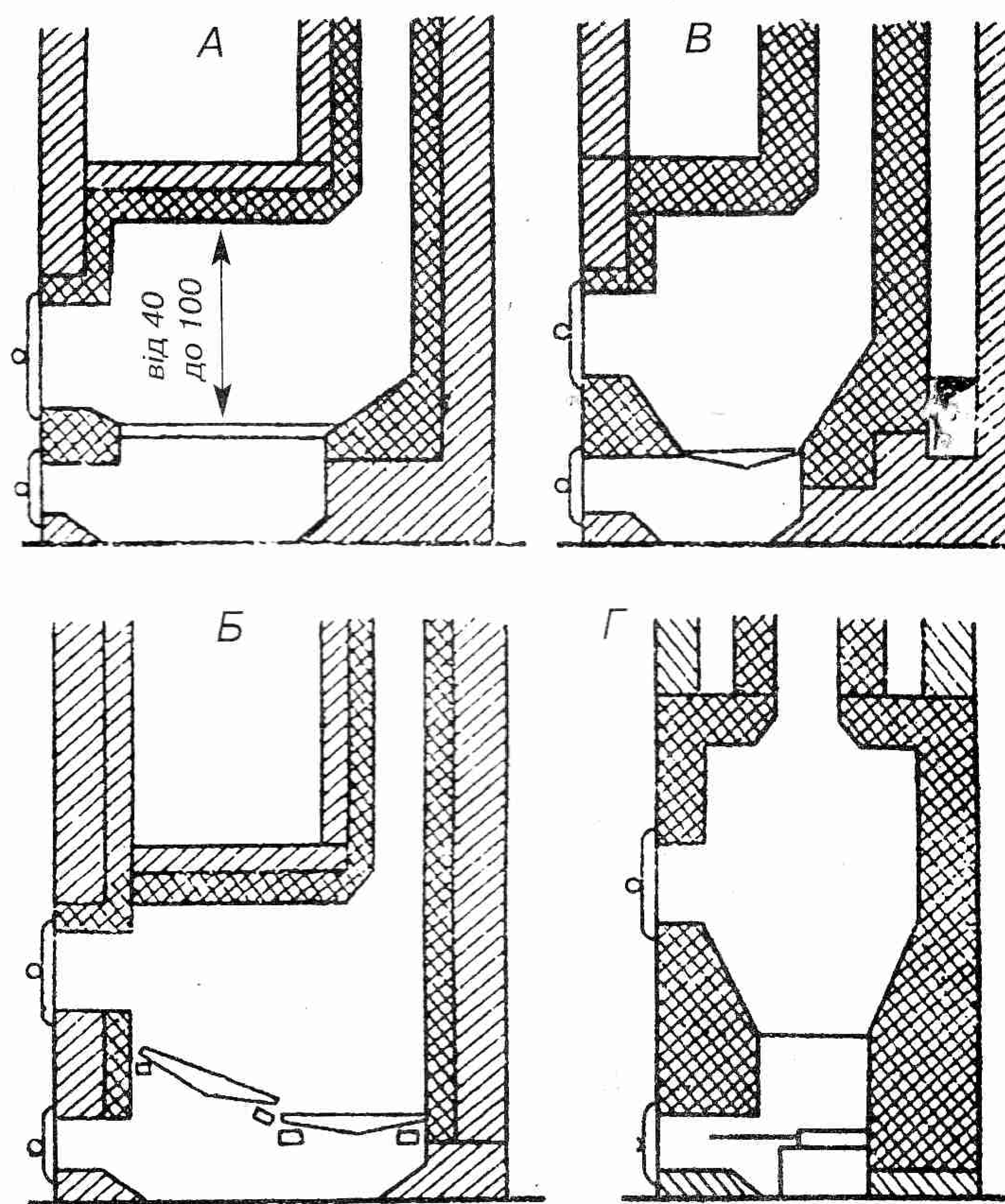

Рис. 1. Паливники для різних видів палива:
а – дров; б – торфу; в – кам'яного вугілля; г – антрациту.

хайло димові гази надходять до системи димооборотів.

Сажу і винесені частки попелу видаляють через прописні отвори – чистки, які закривають дверцятами відповідних розмірів або закривають цеглою. Зверху піч перекривають кількома рядами (не менше трьох) суцільної кладки –перекриття (перекришею).

У сільській місцевості для побутових печей використовують дрова, хмиз, сланці, торф, стрижні качанів кукурудзи, стебла соняшнику, солому, кізяк. Паливник для дров (рис.1,а) роблять з таким розрахунком, щоб дрова під час згоряння осідали на колосникову решітку. Для цього стінки паливника у нижній частині викладають з відкосом у бік колосникової решітки. Висота паливника залежить від конструкції печі і коливається від 48 до 100 *см*. Розміри за шириною і довжиною теж бувають різними, однак не рекомендується робити паливник по ширині менше 25 *см* (1 цеглина). Підпаливник розміщують нижче рамки паливних дверцят на 1–2 ряду кладки для того щоб, відчиняючи паливні дверцята, з паливника не випадало вугілля.

Кам'яне вугілля нормально горить, якщо кисень надходить у великій кількості. Ця умова задовольняється за допомогою колосникової решітки, яка за розміром дорівнює поду паливника. Колосники мають бути посиленими, оскільки звичайні решітки для дров швидко прогоряють. Стінки паливника зсередини футерують вогнетривкою цеглою (рис. 1, в).

Щоб розпалити кам'яне вугілля, необхідно створити високу температуру до 600°С (для дров достатньо 300°С).

Кам'яне вугілля можна спалювати в паливнику для дров, але паливо в цьому випадку слід розміщувати тільки на колосниковій решітці.

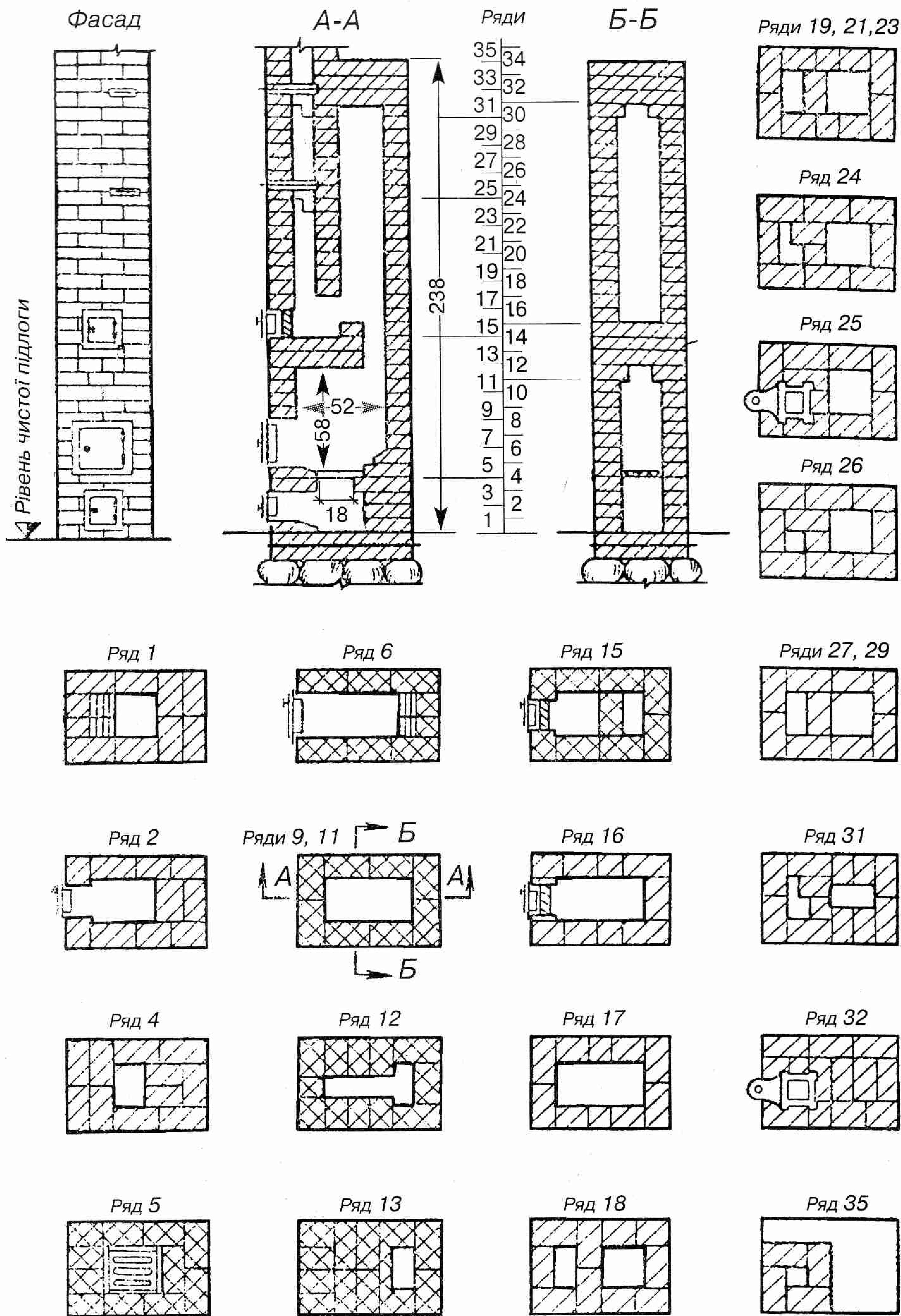

Рис. 2. *Одноярусна товстостінна малогабаритна піч* *розміром 77х51х238 см, тепловіддача – 2000 ккал/год.*
Піч помірного прогрівання, вид палива – різноманітне.
Позитивна якість – гарне прогрівання низу і простота побудови.
(Конструкція Гіпроавіапрому, 1961 р.). Креслення порядової кладки дані неповністю.
Порядівки, в яких розміщення пічних каналів повторюється, не показані.

Торф'яні брикети, а також сухий різаний торф добре горить у паливниках для дров, хоча і потребує додаткової шуровки під час паління, оскільки дає багато попелу. Для торф'яної мілкоти паливник роблять з ДВОМА колосниковими решітками. Одна горизонтальна у задній частині поду, друга – похила від паливних дверцят до горизонтальної решітки (рис.1,б). Торф розпалюють на горизонтальній решітці. Після того як перший шар добре розгориться, засипають другий шар, який покриває і похилу решітку. Паливник для антрациту – це неглибока шахта, що звужується донизу з висувною колосниковою решіткою для чистки її від шлаку під час паління (рис.1, *г*). Паливник для спалювання сланців такий же, як для спалювання вугілля. Для кізяка паливник такий, як і для торфу. Солома добре горить у будь-якому паливнику, якщо її спалювати невеликими порціями, скрученими у жмути. Стрижні качанів кукурудзи, якщо їх засипати в паливник на перегорілу порцію палива і полум'я згасне, можуть доволі потужно вибухнути, а тому їх потрібно спалювати невеликими порціями, стежачи, аби не збити полум'я.

Всі печі приєднують до димових труб. На шляху руху димових газів трапляються перешкоди, які створюються поворотами димоходів, зустрічним рухом газів у випускних ділянках каналів, шарубкостями і виступами на внутрішніх поверхнях. Якщо димові гази успішно долають усі перешкоди, то піч працює нормально. Коли опір перешкод більший від сили тяги або рівний їй, то піч призупиняє роботу.

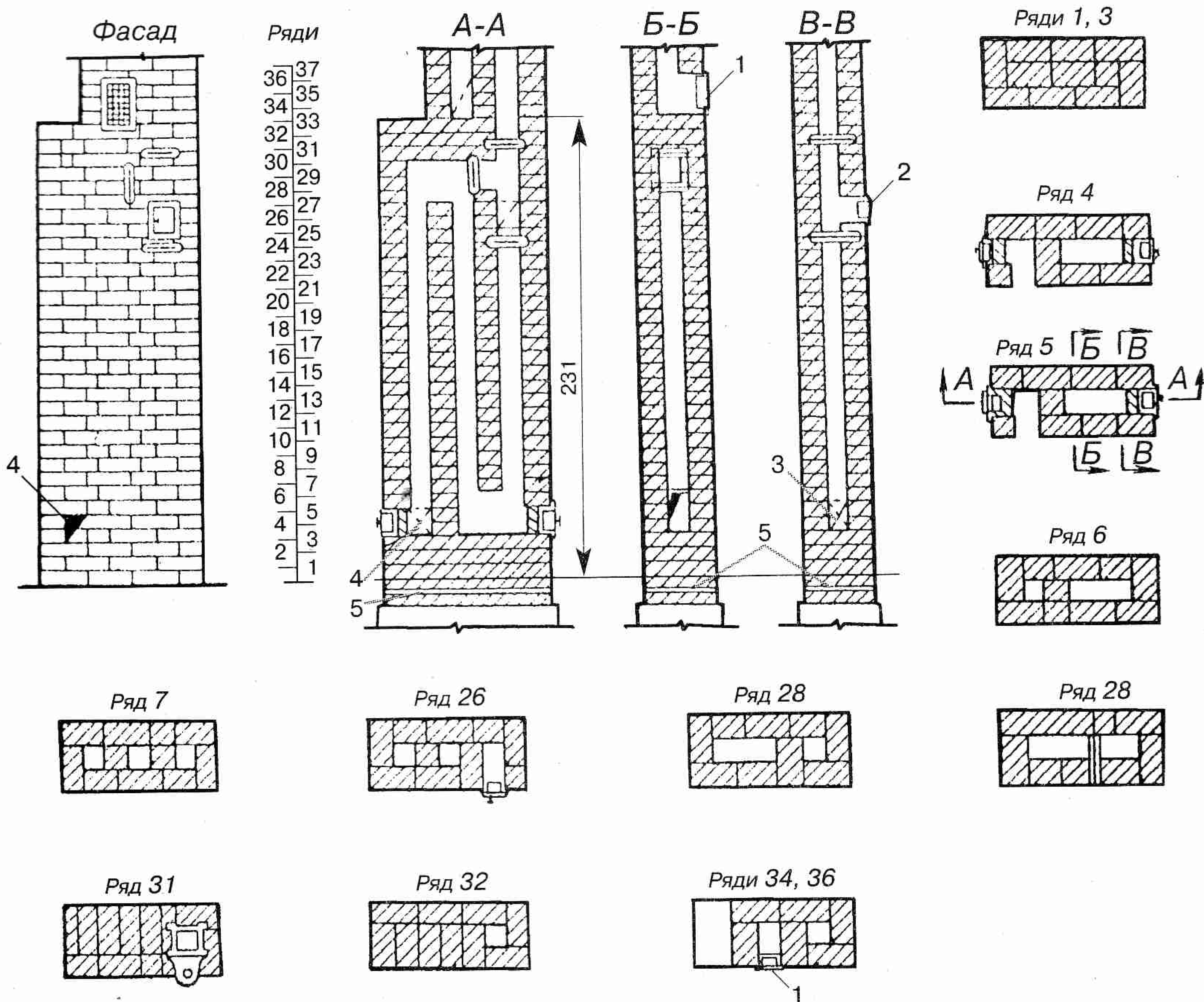
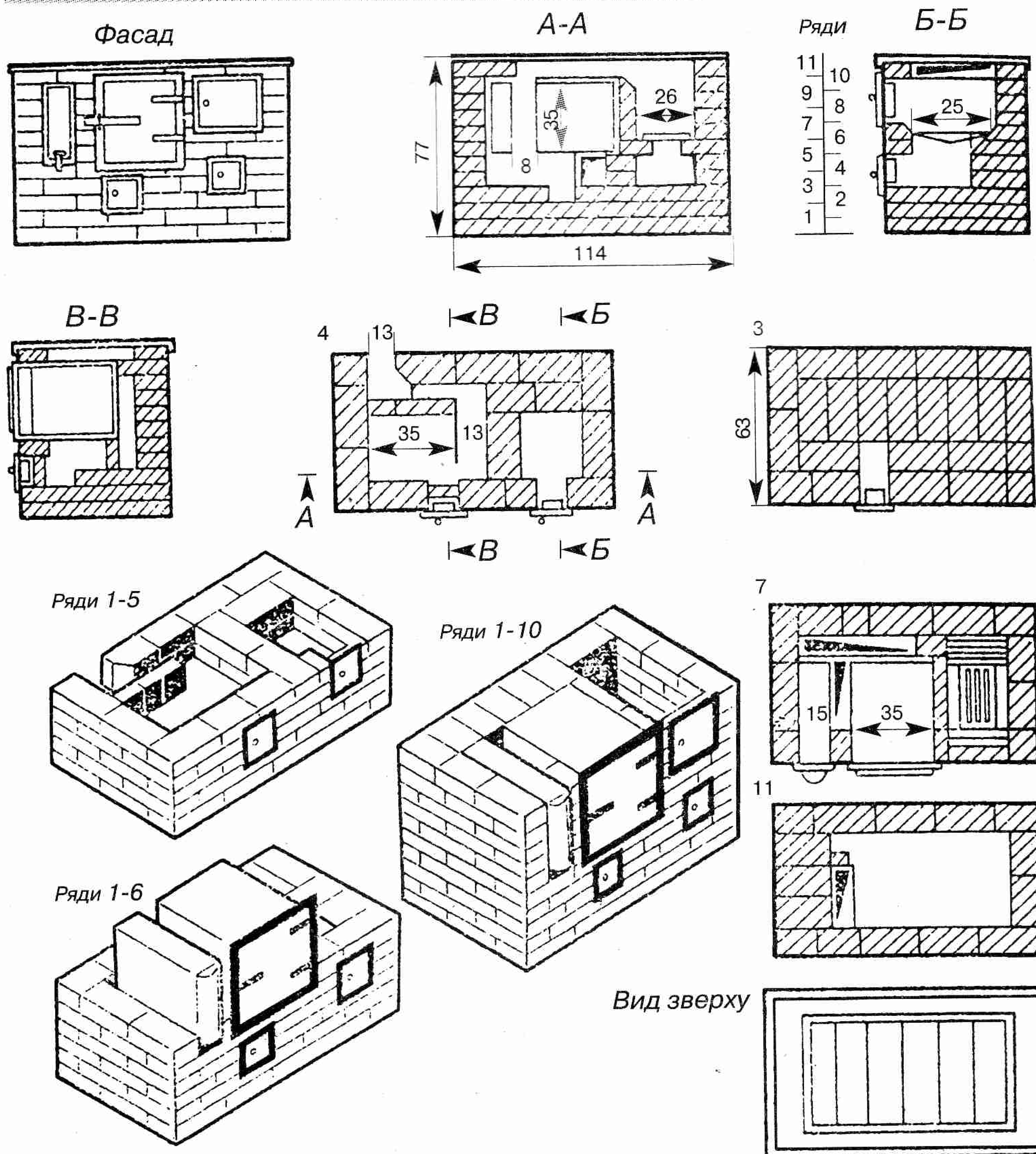

Рис.3. Найпоширеніший цегляний опалювальний щиток:

1 – вентиляційна решітка;
2 – самоварник;
3 – чистка;
4 – місце приєднання плити;
5 – гідроізоляція.

У щитку встановлені три засувки і самоварник. Під час паління у літньому режимі засувка (поставлена вертикально) відчиняється і гази надходять у трубу по короткому шляху.

Найчастіше причинами порушення тяги є надмірно товсті шви, засмічення димоходів і димової труби. Товщина швів під час кладки печей не має перевищувати 5 *мм*. Температура газів, що відходять у димову трубу, має бути не нижче 120°С, якщо менша – відбувається конденсація водяних парів на внутрішніх стінках труби. За дуже високої температури газів, що відходять, відбувається перевитрата палива та знижується коефіцієнт корисної дії печі через перевитрату палива. Висота димової труби в одноповерхових будинках має бути в межах 5–6 *м*, рахуючи від колосникової решітки.

Для кладки печей використовують звичайну (глиняну) червону цеглу нормального випалювання, яка не має тріщин і сколів, за своїми розмірами відповідне стандарту: довжина 25 *см*, ширина 12 *см*, висота 6,5 *см*, тобто червона цегла першого сорту.

На практиці рідко буває так, що вся цегла, придбана для кладки печі відповідає першому сорту. Буде, зокрема, і цегла з обламаними кутами, з тріщинами, перепалена, недопалена, навіть різна за розмірами. Тому цеглу потрібно розсортувати. Деякі

Рис. 4. Квартирна кухонна плита,
що приєднується до опалювального щитка (див. рис.3).

частини печі викладають з вогнетривкої цегли. Якщо її немає, замінюють старанно відібраною звичайною цеглою.

Цегла нормального випалювання має рожевий колір, при ударі по ній молотком видає чистий звук. Глухий деренчливий звук свідчить про наявність тріщин. Перепалена цегла (залізняк) відрізняється фіолетовим відтінком і високою міцністю, вона погано піддається обробці, має незначне водопоглинання, погано зв'язується глиняним розчином. Використовують її для кладки фундаментів і основ. Недопалена цегла має нижчу міцність і водостійкість, ніж нормальна. Вона непридатна для кладки димових труб над дахом.

Цеглу, яку вже використовували, старанно очищають від розчину і сажі. Класти її потрібно задимленим боком всередину кладки, бо сліди сажі виступають у вигляді іржавих плям через штукатурку та побілку.

Всю цеглу, за винятком вогнетривкої, перед використанням необхідно занурити у воду на 1,5–1 хв. Суха цегла при дотику з розчином швидко зневоднює його, від чого знижується його в'яжуча здатність розчину.

Поєднуючи в кладці звичайну й вогнетривку цеглу, необхідно враховувати різницю в розмірах цих видів цегли. Промисловість випускає вогнетривку цеглу розмірами: 25x12,3x6,5; 25x15x6,5; 23,3x11x6,5.

Розчини. Розрізняють розчини для кладки і штукатурки. Розчин для кладки забезпечує з'єднання в єдине ціле конструкцію з цегли, каменя й інших матеріалів. Штукатурні розчини призначені для створення гладкої і міцної поверхні конструкції. Зазвичай для кладки і штукатурки печей застосовують глиняно-піщані розчини.

Глину в основному поділяють на жирну та пісну. В жирній глині вміст піску до 2%, у пісній до 30%. До розчину для кладки з жирної глини додають пісок, просіяний через сито з вічками 1–1,5 *мм*. Співвідношення глини і піску в розчині: жирна глина – 1:2; 1:3; пісна глина 1:1.

Правильно приготований розчин має шерехату поверхню, але варто плеснути тильним боком кельми, як з'явиться "дзеркало" з тонкої плівки жирної глини. Такий розчин не налипає на лопату, його лишки витискуються зі шва кладки при натисканні рукою на цеглину, що лежить зверху.

Б. Сеник

ХТО ПІДКАЖЕ

... Хочу попросити у вас поради, як вирощувати поросят після відлучки, як і чим годувати, щоб не допустити з їхньої загибелі. Буду вдячна.

***Анна Гаврилович**, Рівненська обл.*

Підкажіть, будь ласка, з яких матеріалів і як найкраще зробити підлогу у хліві, де стоять корови і свині. Дерев'яні настили недовговічні, швидко перегнивають, а свині ще й часто їх виривають. Можливо є інші способи виготовлення підлоги у хліві, де б вона була довговічною і теплою, що дуже важливо для тварин, особливо молодих. Буду вдячний за пораду.

***Володимир Левко**, Львівська обл.*

Шановна редакціє ДСГ! Надрукуйте, будь ласка, статтю про банні зелені віники. Я їх сам на зиму заготовляю з берези, дуба, полину, але хотів би знати про них, як кажуть, від А до Я.

З щирою повагою,

***І.Т. Сенько**, Харківська обл.*

Торік у журналі був матеріал про мотофрезу І.І. Борисенка, але, на жаль, без схеми. Можливо, у когось є схема цієї мотофрези. Було б добре, якби її надрукувати в журналі.

***Н.Е. Загоруйко**, С. Кирилівка, Харківська обл. 63730*

Маю таке прохання. Можливо, хтось з читачів має конструкцію і креслення обігрівача типу „Булер'ян" розмір – 04. Було б добре, якби їх надрукувати в нашому журналі.

***Віктор Рижий**, Київська обл.*

У нашому селі немає індивідуальних колодязів та водозабірних свердловин, оскільки місцевість наша має кам'янистий рельєф. Село користується водопровідною водою. Ми хочемо пробити водозабірну свердловину. В журналах за минулий рік ви друкували, як викопати колодязь. Просимо поради ти, як практично визначити місце розташування води (приблизно 8–10 м глибини) та як зробити свердловину. Можливо, хто знає і зможе описати буровий снаряд Шітца або будь-який сучасніший снаряд для буріння свердловини.

***В. Дем'яненко**, Кіровоградська обл.*

ПОРАДИ ГОСПОДАРЮ

- ✓ Деформовані двері, як правило, зачиняються нещільно (відходять). Шматок гумової трубки відповідного діаметра, закріплений на одвірку, може замінити замок-засувку. Трубка пружинитиме і надійно утримуватиме двері. Така трубка і спрацьовується менше, ніж, скажімо, шматочок шкіри, гуми чи іншого матеріалу.
- ✓ Фольга забезпечить точність показань вуличного термометра в будь-яку погоду і час доби. Для цього термометр з сонячного боку потрібно захистити фольгою, затиснувши її в обоймах.
- ✓ У меблів, виготовлених із ДСП, нерідко відлітають дверцята – шурупи погано тримаються в стінках. Їх можна закріпити так: отвір під шуруп акуратно розсвердлюють до діаметра 8 мм, вставляють в нього дерев'яну пробку на клею і вже в неї закручують шуруп.
- ✓ Реставрувати емаль ванни можна в такий спосіб: клей "Суперцемент" і білу нітроемаль змішують в однаковій за масою пропорції. Ванну знежирюють бензином, а потім тампоном втирають клей з фарбою. Дають просохнути добу і наносять тампоном ще один шар. Так повторюють чотири рази. Приблизні витрати клею – 4 тюбики (по 40 г), фарби – 160 г. Покриття буде білим, гладеньким і достатньо міцним.

ЗАТИШНО Й СВІТЛО

Влітку ми потерпаємо від спеки, взимку – від холоду. Особливо неприємно в квартирі, коли дме з усіх щілин. Тому утеплювати квартиру треба заздалегідь.

- Хорошого результату можна досягти, якщо щілини між створками вікон замазати настоянкою з крейди та борошняного клею для шпалер. Крейду та клей змішують у пропорції 1:1, розводять водою до густини замазки. Такою пастою заповнюють щілини по периметру всього вікна, а надлишок клею витирають ганчіркою. Така паста білого кольору і її буде не дуже помітно. Навесні ви відчинете вікна і паста шматочками відлетить від рам.

- Замазку можна приготувати з крейди та оліфи. Крейду насипте гіркою, зробіть посередині заглиблення, налийте в ямку оліфу та добре розмішайте до консистенції густого тіста, яке не пристає до рук. Якщо до такої суміші додати густотерті білила, то замазка буде міцнішою. Цю суміш можна зберігати в поліетиленовому пакеті 1–2 дні.

- Щілини у вікнах можна також замазати сумішшю із будівельного гіпсу і крейди (2:1) та невеликої кількості води. Її можна використати кілька разів.

- Під час сильних морозів можна додатково утеплити вікна за допомогою поліетиленової плівки. Для цього треба вирізати шматки плівки за розміром вікна та закріпити кнопками до рами.

- Якщо вам не вдається купити готовий утеплювач для вікон, закладіть у щілини вату чи складіть у кілька шарів газету або скручені старі чисті еластичні колготки, а зверху по периметру вікна наклейте (господарським милом) стрічки паперу.

- Багато тепла виходить через балконні двері. Якщо взимку ви балконом не користуєтеся, утепліть його так, як вікна. А коли балкон слугує вам додатковим холодильником, то на поріг по всій його довжині покладіть зшитий із товстої тканини валик. Набити його можна обрізками тканини чи поролоном.

- Щоб зберегти тепло, яке виходить через вхідні двері, закрийте щілину між дверима та косяком з боку петель поліетиленовою стрічкою, закріпивши її кнопками чи приклейте клеєм.

Перед утепленням вікна, ретельно вимийте його.

- Розчиніть 2–3 столові ложки крейди чи зубного порошку в склянці води, нанесіть розчин на протерте вологою ганчіркою скло, дайте йому просохнути і витріть сухою ганчіркою чи газетним папером. Аналогічним способом користуються кашкою із зубного порошку, розведеного слабким розчином нашатирного спирту. В такому разі скло набуває особливого блиску.

- Деякі господарки віддають перевагу нашатирному спирту, розчин якого (1 чайна ложечка на 1 літр води) універсальний – він добре миє і скло, і рами, і підвіконня. Дуже забруднені місця спочатку варто промити теплою мильною водою, а тоді чистою, до якої додати нашатирний спирт. Бруд у куточках рам видаляють ганчіркою чи ватою, яку намотують на паличку. Скло, яке витерли газетним папером, набуває кришталевого блиску, а підвіконня і рами, протерті м'якою, сухою ганчіркою мають вигляд щойнопофарбованих.

- Щоб скло блищало, у воду, якою його миють, додають крохмаль (1 столова ложка на 1 літр холодної води) або гас (1 столова ложка на 3 літри води).

- Скло блищатиме, якщо його протерти шерстяною ганчіркою, змоченою льняною олією, а після ретельно протерти газетним папером.

- Щоб отримати зеленуватий відтінок, чисте скло слід протерти розчином мідного купоросу (1 чайна ложечка мідного купоросу на 1 літр води).

- Мити вікна можна теплою водою з оцтом (2 столові ложки оцту на 1 літр води). Оцет видаляє темні плями на склі. Для завершення скло промивають теплою водою та протирають круговими рухами газетним папером.

- Скло не буде пітніти й замерзати, якщо його з внутрішнього боку (можна з обох боків) натерти сумішшю гліцерину з денатуратом (1:10) і протерти м'якою сухою ганчіркою. Можна приготувати й таку суміш гліцерин – 3, скипидар – 1, рідке прозоре мило – 5 частин. У крайньому разі можна обійтися без мила, тоді скло слід натерти гліцерином з обох боків.

- Інколи виявляється, що холодними зимовими днями вікна замерзають. Це значить, що герметизація виявилася недостатньою або ж не вжиті інші заходи.

- Аби видалити лід зі скла, його слід кілька разів протерти сіллю або помити холодною солоною водою (2 столові ложки солі на склянку води). Лід швидко розтане, якщо його змити чистою водою та протерти скло й підвіконня сухою ганчіркою.

- Коли у вашому розпорядженні є вентилятор, спрямуйте потік повітря з відстані 1 *м* на скло, на якому утворився лід. На підвіконня, впритул до рами, покладіть ганчірки, які будуть збирати воду. Ганчірки доведеться кілька разів викручувати.

- Вікна, які пітніють, регулярно витирайте сухою, м'якою ганчіркою, яку можна змочити сумішшю гліцерину з денатуратом.

- Рідинні засоби та аерозолі, призначені для розморожування автомобільного скла можна також використовувати для квартирних вікон.

С. Демченко

ТЕПЛО ДЛЯ ОСЕЛІ

Газова криза, яка розпочалася на початку 2006 року, спонукала багатьох до пошуків джерел заощаджувального використання газу. До редакції надійшло багато листів від читачів нашого журналу з проханням розповісти про сучасні опалювальні прилади (та де їх можна придбати) які б суттєво впливали на зменшення витрат газу, продовження терміну служби газових котлів, конвекторів, водонагрівачів та заощаджували кошти сімейного бюджету.

З питанням, що можна порадити власникам осель та квартир з автономним (індивідуальним) опаленням, ми звернулися до начальника Ружинського управління з експлуатації газового господарства Івана Івановича Ботіка. Ось що він сказав:

– Найчастіше великі витрати газу бувають у споживачів, котрі використовують застаріле, неекономічне обладнання, яке не відповідає навіть елементарним технічним нормам. Таке обладнання слід замінити на сучасніше.

На роботу газових приладів значно впливає якість газу та тиск, під яким його подають до них. На жаль, якість газу далеко не завжди відповідає європейським стандартам, тому на внутрішніх поверхнях опалювальних котлів швидко утворюється сажа, порушується режим роботи газових пристроїв та значно зменшується строк служби автоматики, яка не розрахована для роботи при високому магістральному тиску. Зазвичай, ця проблема завдає чимало клопоту споживачам газу. Крім того, витрати газу можуть збільшитися на 10–20%.

Нормалізація вхідного тиску – запорука стабільного режиму горіння, основа економії палива, чіткої роботи паливного пристрою та автоматики.

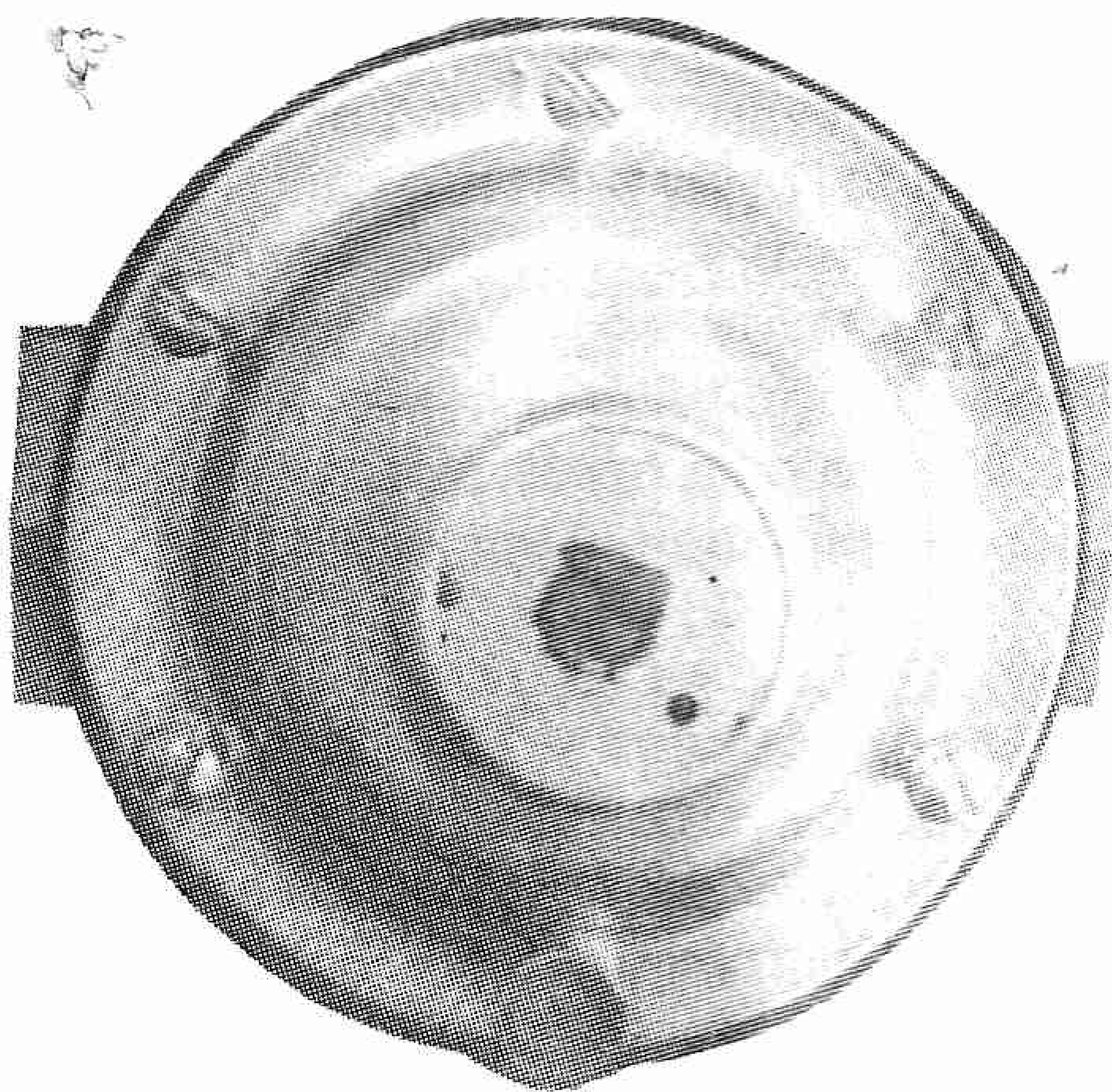
Значно поліпшити ситуацію може регулятор тиску газу побутовий РГДБ, серійне виготовлення якого налагодило Київське підприємство ВАТ "Промзв'язок". Зовнішньо він дуже схожий на регулятор тиску для скрапленого балонного газу, але має дещо інше призначення.

Регулятор тиску РГДБ ТУ У28. 2-21571209.052-203 належить до пристроїв для автоматичного підтримання тиску газу в заданих межах і може бути використаний для встановлення перед побутовим газовим обладнанням, яке має підвищені вимоги до якості газу (перед опалювальними водогрійними котлами, опалювальними апаратами, водонагрівниками, печами, конвекторами тощо). Цей регулятор може бути встановлений також всередині опалювального приладу.

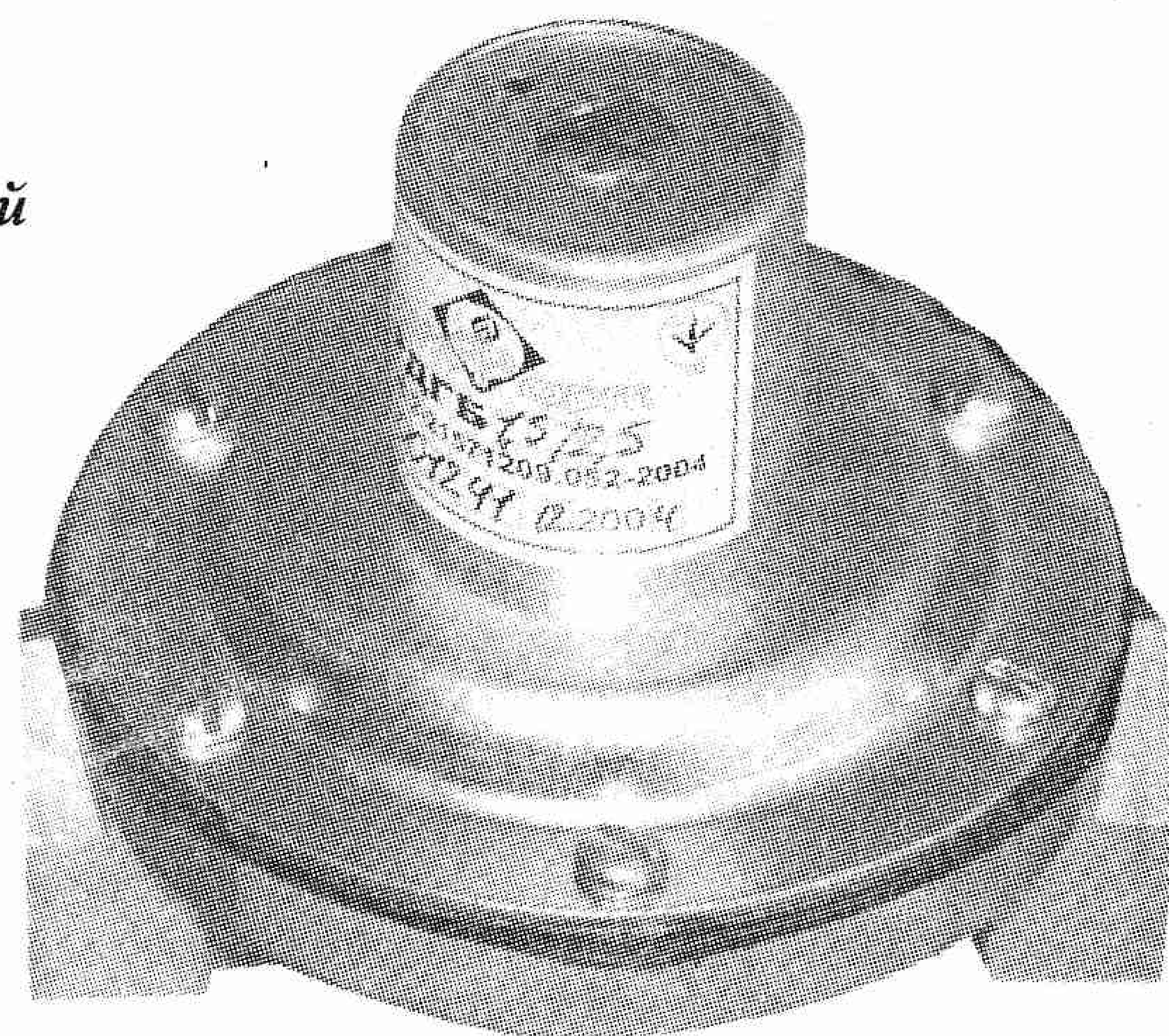
За витрат газу до 2,5 м^3/год регулятор забезпечує зниження вхідного тиску з 2500–3000 до 1274 Па.

Надійність і безперебійність роботи газового обладнання залежить не тільки від стабільного тиску, а й від якості очищення газу.

Для очищення газу від смолистих речовин, пилу, піску, металевих окалин та інших твердих часток усередині РГДБ вмонтований фільтр тонкого очищення газу. Очищення фільтра не потребує демонтажу регулятора з приладу або від'єднання його від газової мережі, оскільки фільтр встановлений у касеті, яка легко знімається.

РГДБ-2,5
регулятор тиску газу побутовий

Прилад, який допоможе вам уникнути багатьох проблем, якщо ви установите його перед газовими опалювальними апаратами!

Підтримання стабільного тиску газу та його очищення перед опалювальними приладами забезпечує:

– оптимальний режим роботи приладів;

– повне згорання газу і як результат мінімальні викиди шкідливих речовин, що містяться в продуктах згоряння;

– надійну роботу газового обладнання;

– уповільнення процесу утворення сажі на поверхнях теплообмінника і пальника (для довідки: сажа – потужний теплоізолятор, за товщини шару сажі усього 2 *мм* ККД теплообмінників знижується на 7%);

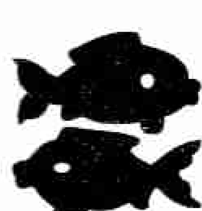
РРГДБ підвищує надійність та довговічність роботи вимірювальних приладів і запоно-регулюючої арматури нагрівальних приладів, різко знижує ризик виникнення аварійних ситуацій, пов'язаних з коливаннями тиску в газових мережах.

Конструкція регулятора РГДБ проста й надійна, його монтаж (встановлення) та регулювання можуть здійснити спеціалісти організацій, які виконують ремонт і обслуговують газове обладнання.

Встановлення РГДБ перед газовими приладами– це один із реальних кроків зменшення витрат газу та заощадження сімейного бюджету.

Володимир Тарасюк,
З журналу „Агросвіт України"

Листопад

Риби 31.10 (16.12) – 2.11 (17.47)

У листопаді продовжують збирати урожай капусти і квасити її. Сушать зелень пряних рослин – петрушки, селери, кропу. Настала остання пора почистити і покласти в сарай городній інвентар, поливалки, шланги, парникові рами.

Саме час згребти опале листя в саду. У листках діапазують різні стадії розвитку листомінуючих молей. Під листям, у верхньому шарі грунту впадають у зимову сплячку личинки листових та плодових пильщиків, вишневої мухи, гусениці, плодожерок, жуки садових довгоносиків. Для їх знищення опале листя компостують або закопують під час осіннього перекопування грунту. Якщо воно уражене паршею, кокомікозом та іншими хворобами, тоді його спалюють.

Овен 2.11 (17.47) – 4.11 (18.06)

Вже розпочався опалювальний сезон. У господарів, які продовжують традиційно обігрівати хати й готувати страви у печах і грубах, не обійтися без дров, а інколи й соломи або бадилля картоплі чи скошеного бур'яну.

Майже весь попіл досвідчені городники використовують як добриво. Слід тільки зберегти його сухим до часу внесення у грунт.

У листопаді необхідно подбати, щоб усе листя з дерев було складене у компостні ями. До речі, їх слід обкласти землею, особливо перед морозами, на 25–30 *см*, щоб компост не промерз, бо промерзла органіка не буде розкладатися і втрачає поживні речовини.

Якщо ж частина дерев ще не скинула листя, то під час мокрого снігопаду від великої ваги можуть поламатися гілки. Ось чому в такі дні сніг треба струшувати з дерев.

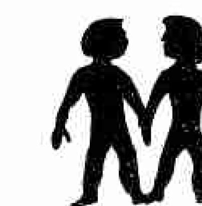

Телець 4.11 (18.06) – 6.11 (18.47)
Повний місяць 5 (14.58)

Якщо ви передбачаєте наступного року одержати ранню овочеву продукцію із закритого грунту, то саме тепер слід подбати про грунтові суміші та, власне, й заготовити все необхідне для теплиць і парників, а ще краще побудувати їх.

Абсолютна більшість троянд в умовах України потребує укриття на зиму, адже вони не витримують морозів нижче 7–10 градусів. Утеплюють троянди, коли морози досягають 3–5 градусів, пригинаючи до землі й закріплюючи їх у такому стані до весни. При цьому слід засипати троянди тирсою, глицею, листям або торфом.

Нерідко городники висівають насіння моркви, петрушки, цибулі, шпинату восени. Отримавши зимове загартування, наступної весни ці культури сходять і розвиваються активніше. Важливо правильно визначитися із строками сівби. Якщо висіяти рано, насіння проросте і взимку рослина замерзне. Пізно також не висівають, бо в мерзлому грунті насіння не набубнявіє. Грядка повинна бути добре підготовлена й удобрена. Борозенки, в які висівають насіння, притрушують перегноєм або торфом.

Близнята 6.11(18.47) – 8.11 (21.47)

Як тільки дерева починають активно скидати листя, садівники здійснюють вологозарядкові поливи і закінчують напередодні настання стійких морозів. Цей технологічний процес дуже корисний, адже завдяки йому зменшується глибина промерзання грунту, знижується ерозія грунтів, підвищується зимостійкість дерев, корені краще ростуть, а наступного року продуктивніше розвивається сад.

Необхідно простежити, щоб під час вологозарядкових поливів не змикалася поливна і грунтова вода. Не можна застосовувати вологозарядковий полив, якщо в другій половині літа та восени випадає рясний дощ, що зволожує грунт на глибину 60–80 *см*.

Якщо на вашій ділянці підгрунтові води залягають неглибоко, то осінні поливи можуть бути навіть шкідливими.

Рак 8.11 (21.47) – 11.11 (4.35)

Вирощуючи плодові рослини, важливо не лише грамотно дотримуватися технології і догляду за ними, а й зуміти зберегти врожай. Основними збудниками захворювання плодів під час зберігання є гриби. Ураження плодів гнилями можливе тільки після проникнення грибів у їхні тканини. Якщо під час збирання були механічні пошкодження, то мікроорганізми легко проникають у тканини плодів і захворювання неминуче.

Значну небезпеку становить і забруднена мікроорганізмами тара та плодосховище. Якщо у вас не було часу ретельно перебрати плоди для осінньо-зимового зберігання під час збирання і провести дезінфекцію сховища, то здійсніть це зараз. При цьому залиште для зберігання тільки здорові неушкоджені плоди. Можна обгорнути кожне яблуко або грушу в чистий папір. Дехто акуратно вкладає плоди в харчові поліетиленові мішки і закупорює їх. Це також зменшує ураженість плодів мікроорганізмами в приміщенні, яке не продезінфіковане. І обов'язково слід провітрювати підвал чи погріб, де зберігається вирощений урожай.

Лев 11.11 (4.35) – 13.11 (15.20)
Остання чверть Місяця – 12 (19.45)

Детально обстежують плодові дерева і ягідники, аби виявити зимуючих шкідників і запланувати заходи боротьби з ними наступного року. Від деяких шкідників та збудників можна звільнити дерева і кущі вже зараз. Для цього збирають муміфіковані чорні плоди, обрізують уражені хворобами гілки та засохлі суцвіття і спалюють їх. Потребують обрізування уражені борошнистою росою пагони яблуні, які відрізняються від здорових сіруватим відтінком. Важливо звернути увагу на кільця завширшки до одного сантиметра, розміщені на тонких одно- та дворічних гілочках. Це зимуючі яйцекладки кільчастого шовкопряда, в яких буває 200–300 яєць. Уражені гілочки вирізують і спалюють.

Діва 13.11 (15.20) – 16.11 (4.15)

Минуло більше місяця, як зібрали врожай картоплі. Тепер необхідно зробити все, щоб уберегти її від захворювань у сховищах.

Відомо, що на збереження бульб впливає температура, вологість повітря та світло. Власне, ці фактори середовища є основними і для інших коренеплодів та плодів. Для картоплі важливо, щоб на середину листопада у погребі, підвалі температура трималася на рівні 2–5 градусів тепла. Краще зберігаються бульби, якщо в сховищі висока вологість, адже за низької вологості з них випаровується волога і вони стають зморшкуватими. Однак необхідно слідкувати, аби бульби не "потіли". Трапляється таке явище, як правило, на межі зіткнення теплого і холодного повітря. Однак це не оз-

начає, що погріб не можна провітрювати, навпаки, вентиляція сприяє видаленню із сховища продуктів обміну бульб. Картоплю зберігають у темному приміщенні, бо на світлі вона швидко зеленіє.

Терези 16.11 (4.15) – 18.11 (16.48)

Нині чимало людей придбало господарства із дуже запущеними садами. Такі насадження можна виправити, якщо грамотно зайнятися вирішенням цієї проблеми.

Першочергово необхідно викорчувати всі пні і ті дерева, що припинили плодоношення. Якщо після цього дерева все ж розміщені густо, то слабкі, хворі та малоцінні сорти також викорчовують з таким розрахунком, щоб вишні і сливи стояли одна від одної на відстані 4–5 *м*, а яблуні й груші – 6 *м*. Якщо ж слабких і хворих дерев було занадто багато, то висаджують молоді саджанці. Ті, що залишилися, проріджують, вирізуючи сухі гілки. А ті, що дуже оголилися, витягнулися в довжину й припинили ріст або в них засохли верхівки, вкорочують (омолоджують), здійснюючи обрізування над здоровими бічними гілками. Це робиться для того, щоб сформувати нову крону. Одночасно на штамбах і сучках очищають кору і лікують рани. Зняту кору та сухі гілки спалюють, щоб не дати змоги шкідникам, які сховалися, перейти на здорове дерево. Якщо є малоцінні дерева, їх слід перещепити цінними культурними сортами.

Скорпіон 18.11 (16.48) – 21.11 (3.16)
Новий Місяць – 21 (0.18)

Нерідко у другій половині листопада мороз сковує грунт. Ось чому досвідчені садівники навколо штамба дерев, особливо молодих, утеплюють пристовбурні круги торфом, тирсою, глицею або компостом. І це недаремно, адже коренева система дерев живе своїм життям, на відміну від надземних органів, що вже знаходяться у фазі спокою. Навіть за нульової температури корені поглинають із грунту поживні речовини, перетворюючи їх на органічні сполуки. Зате корені швидше, ніж наземні частини дерева, ушкоджує мороз. Звичайно, якщо перед морозами випаде сніг і не розтане під сонцем, то коренева система не постраждає, особливо якщо господар саду нагорне цей сніг під дерева. Але останніми роками дедалі частіше мороз сковує безсніжний грунт.

Стрілець 21.11 (3.16) – 23.11 (11.26)

Науковий співробітник Інститутуту садівництва Української академії аграрних наук І.В. Шевчук вважає, що пізньоосінній огляд садових рослин дає змогу не тільки визначити види шкідників та їхню кількість, але й спланувати об'єми, кількість обприскувань, придбати необхідні препарати на наступний рік. Від деяких шкідників і збудників хвороб дерева й кущі можна звільнити восени, зменшивши цим пошкодження майбутнього врожаю. Зокрема, восени слід зняти і закопати уражені плодовою гниллю плоди. Довго висять на дереві засохлі гілки та суцвіття, які також слід вирізати й спалити, бо вони є джерелом ураження здорових органів рослини. Необхідно зрізати й спалити гілочки з яйцекладками кільчастого шовкопряда. Вирізують також гілки, уражені цитоспорозом та інфекційним всиханням, за яких кора відмирає, всихає, на ній утворюються западини. У кісточкових дерев виділяється камедь.

Козеріг 23.11(11.26) – 25.11 (17.42)

Здійснюючи захисні заходи проти шкідників і хвороб, садівники обрізують гілки, зачищають рани, дупла. Робити ці операції слід тільки за сухої погоди. Зрізи необхідно замазувати садовим варом або садовою замазкою "живиця". Теплорідинний садовий вар можна приготувати і самостійно. Основними його компонентами є смолисті речовини, зокрема смола, каніфоль, а також бджолиний віск, рослинна олія або тваринний жир. Ось рецепт приготування садового вару, який подано в книзі І.В. Шевчука "Захист саду", що вийшла в серії бібліотечка "Дім, сад, город" у 2006 році.

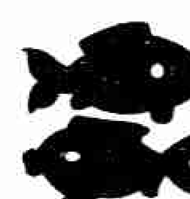
"4 частини смоли, 2 частини бджолиного воску й 1 частина тваринного жиру (несолоного). Спочатку на слабкому вогні розтоплюють смолу, потім віск, старанно розмішуючи їх, щоб не підгоріли, і під кінець додають жир. Розігріту масу розливають у бляшані посудини й охолоджують. Пізніше вар розминають, роблять з нього валик і зберігають, загорнувши в папір або тканину. Якщо під час використання вар дуже твердий, його можна розтопити, додаючи трохи жиру, а якщо він розтає на сонці, додають смоли".

Для лікування дупел застосовують масну жовту глину, змішану з коров'яком (1:1). Приготовлену замазку наносять на рани або замазують нею дупла, попередньо зачистивши їх та продезінфікувавши 1%-ним розчином мідного купоросу.

Водолій 25.11 (17.42) – 27.11 (22.22)

Якщо ви самі заготовляєте насіння для власного квітника, подбайте про надійне його зберігання, добре відсіявши з нього часточки листя, стебел тощо і запакувавши в коробочки чи полотняні мішечки з надписами на етикетках назв і сортів. Зберігати насіння слід у сухому, добре провітрюваному й прохолодному приміщенні (з мінусовою температурою). До речі, слід пам'ятати, що зберігають схожість 2–3 роки айстри, чорнобривці, бегонія, маргаритки, піретрум, цмин (сухоцвіт), віола. Насіння гвоздики, дельфініуму, дзвоників зберігаються 3 роки, запашного горошку, красолі, нагідок, люпину, петунії, резеди – 4 роки. 5 років може зберігати схожість насіння лілії.

Риби 27.11 (22.22) – 30.11 (1.31)
Перша чверть Місяця – 28 (8.29)

Під старою відсталою корою та в тріщинах у ній на штамбах дерев і товстих скелетних гілках знаходять схованку жуки яблуневого квіткоїда, гусениці яблуневої, грушової та східної плодожерок, самки звичайного павутинного і плодового кліщів, лялечки глодової кружкової молі. Для знищення шкідників різних стадій розвитку на заздалегідь розстелену плівку зачищають відмерлу кору, лишайники, мохи і виносять за межі саду та спалюють. Для зачищення кори краще використовувати дерев'яні скребки, щоб не поранити кору чи камбій. Зачищаючи кору, крім уже названих шкідників, знищують бурувато-жовті пухнасті подушечки розміром з п'ятикопійчану монету – яйцекладки непарного шовкопряда, в яких може бути до 500 яєць. З цих яєць потім формуються гусениці, які, не виходячи на поверхню, залишаються зимувати в подушечках.

Як очистити воду в ставку?

До „Господаря" надійшло чимало листів (практично з усіх областей України) з проханням розповісти, як можна очистити воду у ставках, зокрема штучно створених, без зайвого клопоту і великих матеріальних затрат, а також, якщо є можливість, розповісти про технологію „ефективних мікроорганізмів". Така можливість є, її нам надав журнал „Агросвіт України" (чи не єдиний часопис в Україні, який піднімає проблеми рибництва, зокрема присадибного). Матеріал друкуємо у скороченому вигляді.

Технологію **"ефективних мікроорганізмів" ("ЕМ-технологія")** створили в Японії наприкінці минулого сторіччя. Вона дає змогу значною мірою розв'язати багато проблем успішного розведення й вирощування промислових та акваріумних риб і ракоподібних, при цьому знизити трудовитрати, зменшити трудомісткість обслуговування існуючих ставків чи заново створюваних аквасистем.

Ця технологія базується на застосуванні мікробіологічних препаратів, створених на основі комплексу живих мікробних культур, бактерій, що реально існують у природному середовищі, і продуктів їхньої життєдіяльності (ферментів, коферментів, органічних кислот, факторів росту та інших біологічно активних речовин). Оскільки в Україні таким препаратом є лише комплексний пробіотичний препарат **"Байкал ЕМ 1У"**, то і ЕМ-технологію можна розглядати як сукупність технологічних прийомів використання **пробіотика "Байкал ЕМ 1У"** (ТУ В 24.4. 22700554.630-2001).

Пробіотик "Байкал ЕМ 1У" – це прозора рідина світло-коричневих кольорів, кислотністю pH 3,5, що містить змішані культури корисних мікроорганізмів. Насамперед, це молочнокислі бактерії, біфідобактерії, дріжджі й деякі спорові бактерії. Потрапляючи в організм риб, вони відновлюють внутрішню мікрофлору їхнього шлунка, беруть участь у процесі травлення, перешкоджають розмноженню хвороботворних бактерій, поглинають чужорідні організму речовини та допомагають у формуванні імунного статусу організму. А після заселення у водне середовище вони активно переробляють (ферментують) органіку, що перебуває в товщі води й на дні водойми.

Головне в ЕМ-технології – це одержання високоякісної, максимально смачної й цілющої, необхідної для здорового розвитку людини продукції. Досягти цього можна:

• **біологічним очищенням** водойм від хімічної, біологічної та радіаційної зарази, переведенням їх у біологічно активний стан, який забезпечує найвищий рівень живлення водних мешканців. Кислоти, які виділяють **молочнокислі бактерії**, очищають воду від забруднень, а основні поживні речовини для водних рослин виділяються кислотами із ґрунту, насичуючи ними водну акваторію;

• повністю очищені водойми створюють **живий захисний щит** для риб і водних рослин від хвороб і шкідників; саме **спорові мікроорганізми** виробляють різні антибіотичні речовини, які пригнічують ріст і розмноження хвороботворних (патогенних) мікробів;

• біологічно активні речовини, вироблені корисними бактеріями, що втримуються усередині організму риб і ракоподібних, становлять основу їхньої імунної системи, а людина одержує свій імунний щит разом з живою, біологічно активною їжею, яку на хімікатах виростити неможливо; саме **біфідобактерії** формують в організмі неспецифічний захист і імунорезистентність.

• розмір майбутнього улову багато в чому залежить **від якості та збереження ікри** після нересту, щільності посадки мальків риб і ракоподібних. Важливу роль у забезпеченні необхідного й збалансованого харчування молоді відіграють **дріжджі**, які є багатим джерелом білка, амінокислот, вітамінів і мінеральних речовин, необхідних для росту й розвитку організмів, а також продукти **життєдіяльності мікроорганізмів**.

Застосовується "Байкал ЕМ1У" шляхом внесення певної його дози у водне середовище і корм:

1. Для **біологічного очищення води й підтримки біосистеми в басейні**. Додавати препарат "Байкал" з розрахунку 1 *мл* препарату на 10 *л* води (або 1 *л* препарату на 10000 *л* води) один раз на два тижні (залежно від помутніння води періодичність може мінятися від одного разу на тиждень до одного разу на місяць). Починати обробку водойм ЕМ-препаратом необхідно, коли вода прогріється до 10°С і вище. Додатково в ставок можна поміщати джутові мішки з вівсяною соломою, яка є основою для розвитку мікроорганізмів, а її дубильні речовини пригнічують розвиток водоростей. Ці прийоми зменшують утворення шламу.

2. **Для прискорення росту вищих рослин і пригнічення розвитку нижчих водоростей**. Додавати препарат з розрахунку 7 *мл* на 10 *л* води (або 7 *л* препарату на 10000 *л* води) один раз на два тижні.

3. **Для заново створених водоймищ, а також для проведення антибактеріальної обробки**. Додавати "Байкал ЕМ 1У" з розрахунку 50 *мл* препарату на 10 *л* води (або 50 *л* на 10000 *л* води) одноразово до заселення водного басейну рибами й ракоподібними.

4. **Для підвищення маси риб й ефективності (поживної цінності) кормів**. Додавання комбікорму, ферментованого ЕМ-препаратом, до корму для риби з розрахунку 10% від загальної кількості корму. Як ферментовані корми використовувати суміші зернових висівок, макуху, дерть, борошно грубого помелу та інші комбікорми та їхні суміші.

Вихідні матеріали: 100 *кг* кормів, 300 *мл* ЕМ-препарату, 300 *мл* патоки, 10–15 *л* води.

Приготування: добре перемішати інгредієнти корму, розчинити патоку в теплій воді, до цього розчину додати ЕМ-препарат. Отриманий розчин рівномірно вилити на корм і добре перемішати (вологість має бути 40–60%).

Підготовлену суміш помістити в щільні поліетиленові мішки (пластмасові бочки або контейнери), вичавити з них повітря й міцно зав'язати, щоб створити умови для анаеробного бродіння. Бродіння має відбуватися при температурі 25–27°С у темному приміщенні упродовж 4–5 днів. Приємний кислий запах приготовленого корму свідчить про правильний перебіг процесу бродіння. Ферментований корм згодовують у суміші з іншими кормами протягом 3–4 днів.

Від редакції. А про дозування цього препарату для терапії риб від хвороб, спричинених найпростішими, бактеріями й грибами, для обробки ікри риб з метою збереження її після нересту та для збільшення щільності посадки мальків і підлітків риб, а також про результати проведених випробувань ЕМ-препарату на промислових об'єктах аквакультур, таких як коропи (лускатий, дзеркальний, румунський, японський), карасі (золотий, срібний), товстолоби (білий, строкатий), амур білий, сом звичайний, форель райдужна, рак річковий вузькопалий, креветки, п'явка медична, дафнія звичайна, циклоп) ви можете прочитати у журналі „Агросвіт України", № 3 за цей рік.

ПОРАДИ ГОСПОДАРЮ

✓ Закрутити шуруп в тверду деревину не так просто. Наколіть шилом отвір для шурупа, а сам шуруп добре натріть милом. Після такої операції робота піде, як по маслу.

✓ Коли потрібно закрутити велику кількість шурупів, користуються електродрилем, в який замість свердла встановлюють викрутку. Але висока частота обертання дриля ускладнює роботу. Регулюючи напругу, можна змінювати частоту обертання і крутний момент електродриля.

✓ Також ви суттєво полегшите роботу, якщо вам необхідно вкрутити велику кількість шурупів у твердий матеріал, нарізавши попередньо різьбу шурупом відповідного діаметра із спиленою головкою, встановивши його в патрон ручного дриля.

✓ Щоб витягти з деревини шуруп, який щільно засів, прикладіть до його головки розжарений предмет: шуруп розшириться, а коли охолоне, його можна буде легко витягти.

✓ Зняти стару олійну фарбу можна за допомогою паяльної лампи, прогріваючи і зчищаючи розм'ягчений шар шпателем. Якщо з відкритим полум'ям працювати не можна, то розм'ягчити фарбу можна електропраскою, прогладжуючи нею по фользі, яку накладають зверху на пофарбовану річ.

✓ Покривати паркетну підлогу лаком набагато простіше, якщо замість щітки скористатися двома гумовими губками, затиснутими у ганчіркотримачі. На відміну від щіток, губки не залишають смуг, а також дозволяють працювати на відстані від свіжого лакового покриття, де концентрація парів розчинника максимальна.

Можна також скористатися поролоновим валиком. При цьому лак порціями наливають на підлогу і розкачують рівним шаром. Якість такого покриття буде набагато вищою, ніж при роботі щіткою, а робота виконуватиметься набагато швидше і легше.

✓ Щоб відновити лакове покриття паркетної підлоги, почорнілі ділянки слід зачистити великого наждаковою шкуркою до світлої деревини. Потім ці та прилеглі місця протирають тампоном (обгорнута тканиною вата), змоченим ацетоном. Ацетон розчиняє дрібні частинки лаку. На чисту деревину наносять клей БФ-6 і знову протирають тим же тампоном. Після висихання паркет покривають лаком для підлоги.

✓ Старий лак з паркету легко зіскоблити, якщо провести праскою по ньому через мокру ганчірку.

✓ Дрібна (просіяна) дерев'яна тирса, змішана з олійним лаком і підфарбована в потрібний колір, – гарна замазка для замащування щілин у паркетній підлозі. Після того як відремонтоване місце висохне, зачистіть його спочатку грубою, а потім тонкою наждаковою шкуркою.

✓ Щоб освіжити побілену стелю, можна почистити її шматком поролону, прив'язаним до конічної насадки пилососа. Знятий поролоном верхній шар побілки разом з пилом відразу ж усмокчеться пилососом.

✓ Зняти зі стелі стару побілку можна за допомогою металевої щітки, з'єднаної з пилососом.

Також можна скористатися металевим скребком у вигляді коробки з довгою ручкою, на яку кріпиться мішок для знятої побілки.

✓ Змити зі стін побілку – брудна робота, тому можна зробити так: змастити стіну клейстером, дати йому трохи схопитися і знімати побілку циклею чи скребком – тоді не буде ні пилу, ні бруду.

✓ Очистити стіни, а особливо стелю від водоемульсійної фарби буде набагато легше, якщо наклеїти на них старі газети. Коли клей просохне, газети знімаються разом із шаром фарби.

✓ Якщо кахельна плитка відпала від стіни, її можна приклеїти клеєм із розчиненого в ацетоні пінопласту. Для цього по кутах плитки потрібно покласти чотири шматочки пінопласту розміром приблизно 20x20x20 мм і капнути на них з піпетки по 20–25 крапель ацетону. Через кілька секунд пінопласт розчиниться, після чого плитку щільно притискають до стіни. Через півхвилини клей схопиться. Таким же способом можна підклеювати підошви на взутті, лінолеум, паркет та ін.

ЗАПИТАННЯ — ВІДПОВІДІ

Два роки тому ми поклали у трьох суміжних кімнатах на упорні плити ламінат. Уже у перший рік посередині одного з приміщень з'явилася випуклість. Як позбутися її без особливої шкоди?

О. Деркач, *Київська обл.*

Якщо Ви не самі укладали ламінат, то повинна діяти гарантія. Але нагадаємо, що при площі кімнати понад 40 м² має бути влаштований компенсаційний зазор. Мабуть, у вас він відсутній, тому й виникла випуклість. Порада: ламінат на випуклому місці вирізати і зробити компенсаційний зазор. Таку роботу має виконувати спеціаліст.

Я планую збудувати котедж, але без підвалу, тому що надто близько підземні води. За планом є ще трохи місця на мансарді. Чи допустимо встановлювати там усе технічне обладнання для води, газу тощо. І скільки місця треба для такого приміщення?

м. Зоренко. *Харківська обл.*

В Україні такі прецеденти невідомі. Проте в Європі останнім часом стає правилом, коли прилади для керування води, газу, сонячної енергії встановлюють на верхньому поверсі. При цьому площа там має становити близько 9 м² (3х3 м).

Я планую облаштувати свій будинок водопроводом. З якого матеріалу найкращі труби? Чи можна водопровід встановлювати на стінах будинку?

Б. Шевченко. *Луганська обл.*

По-перше, спеціалісти не радять самому монтувати водопровід у будинку. Навіть найнезначніші похибки можуть спричинити великі грошові витрати на переобладнання водопроводу. Для водопроводу придатні мідні та пластмасові труби. За матеріалом вони адекватні. Їх можна монтувати на стіні, але потрібно добре ізолювати, щоб не переносився шум. Труби можна прикрити деревиною, яку фарбують під колір стін.

Підлога першого поверху нашого будинку і сходи покриті плиткою. Ця плитка нам більше не подобається. Ми хотіли б її замінити. Чи можна нову плитку покласти на стару і чи матимуть місце втрати тепла при підлоговому опаленні?

С. Марченко, *Полтавська обл.*

Можна спокійно укладати нову плитку на стару. Проте клей потрібно добирати відповідно до підлогового опалення. Нагрівання кімнат буде трохи повільнішим, але тепло зберігатиметься довше.

Увага: *стару плитку неодмінно треба добре почистити.*

Підлогове покриття у моїй жилій кімнаті, де є підлогове опалення, я хотів би терміново замінити на натуральний матеріал, який потребує легкого й швидкого догляду. Що порекомендуєте?

В. Деркач, *Київ*

Можна порекомендувати покласти теракотову плитку. У перший рік її 2–3 рази воскують або змащують, а далі – тільки протирають вологою губкою без мила чи інших миючих засобів. Укладають ще подвійне джутове килимове покриття. Однак на ньому має бути позначка "Придатне для підлогового опалення". Можна використати також паркет товщиною до 10 мм або лінолеум.

Підлога першого поверху нашого котеджу викладена плиткою. Стики заповнені світлою масою. У місцях, де доводиться багато ходити, – біля дверей, на кухні тощо – маса у стиках плитки з часом набула темного кольору. Це справляє неприємне враження. Чи є можливість її відбілити?

г. Ковальчук. *Кагарлицький р-н Київської обл.*

Бруд, який залишається у стиках плитки в місцях підлоги, де доводиться багато ходити, видалити практично неможливо. Тому матеріал для стиків треба добирати такий, щоб він не був чутливий до бруду. Чищення стиків навіть гострою щіткою і мильним розчином або вишкрябування гострим інструментом принесе мало користі. Необхідно повністю видалити масу із стиків з допомогою спеціального інструменту і наповнити їх новим матеріалом.

У жилій кімнаті мого котеджу покладено готовий паркет з буку. Вигляд він має чудовий. Але моя дочка з подругами гралися на стільцях і дуже подряпали підлогу. Мабуть, тепер потрібно видалити пошкоджені дошки? Але як? Адже все міцно приклеєно.

О. Сташенко, *Миколаївська обл.*

Пошкоджені місця треба пошліфувати і знову покрити лаком. Якщо є потреба замінити пошкоджені місця, то цю роботу має виконувати тільки кваліфікований столяр або укладач паркету. Він виріже ручною дисковою пилкою пошкоджене місце і точно встановить нові дошки.

✓ Шнур електроінструментів (рубанка, пилки, газонокосарки) часто пошкоджують (перерізують, перерубають). Надійне водонепроникне з'єднання можна забезпечити простим способом. Жили з'єднують й ізолюють ізоляційною стрічкою, як звичайно. Потім беруть гумову чи хлорвінілову трубку і розмочують її у розчиннику (гумову – у бензині, хлорвінілову – в ацетоні). Трубки набухають, збільшуються в діаметрі і легко насуваються на місце з'єднання, а висохнувши, щільно його охоплюють.

ДИВЛЮСЯ В ТЕБЕ, ЯК У ДЗЕРКАЛО...

Слова цієї популярної пісні, мабуть, не один раз довелося вам почути. Як у дзеркало... А чому саме так? Мабуть тому, що здебільшого воно говорить лише правду. Хоч і не завжди нам, відверто кажучи, хочеться її почути, тобто побачити.

Отже, про дзеркало і яким воно має бути.

Вибираємо місце

- Дзеркало зорово взаємодіє з приміщенням: воно надає йому більшого простору, ніби розсовуючи стіни, а також створює затишок.
- Не вішайте дзеркало під прямим сонячним промінням, воно може не витримати його впливу і потьмяніти.
- Не слід прикріплювати дзеркало дуже щільно до стіни, бо йому необхідна циркуляція повітря зі зворотного боку.
- У ванних кімнатах використовуйте дзеркала зі спеціальним вологостійким покриттям, інакше відбивний шар може потьмяніти й обсипатися.
- Над умивальником краще повісити витягнуте дзеркало на шарнірах, щоб можна було регулювати кут його нахилу. Підійде також фігурне дзеркало.
- У передпокої дзеркало краще розташовувати ближче до вхідних дверей, щоб було зручно оглянути себе з голови до ніг перед виходом з квартири.
- Якщо вирішили повісити дзеркало в коридорі, але він вузький, не впадайте у відчай. Можна повісити його на причілку, тоді дзеркало «вдихне» повітря у тісне приміщення.
- У вітальнях дзеркало необхідне здебільшого як прикраса, тому краще добирати для таких приміщень великі овальні моделі. До речі, фахівці вважають, що поруч з картиною чи гравюрою воно матиме не дуже ефектний вигляд. А от на фоні килима дзеркало «перетвориться» на невеличке прозоре озеро.
- Нині нерідко можна побачити у житлових приміщеннях дзеркала з тонованим склом – вони надають житлу певного шарму. Але слід враховувати, що відтінок скла має гарно поєднуватися з тонами шпалер і штор.
- Рама чи облямівка дзеркала також мають велике значення. Добирають їх залежно від місця розташування дзеркала. Так, у дитячій кімнаті раму для нього варто підібрати яскраву й барвисту, тобто, як кажуть, повеселіше. Зокрема підійдуть рами з різноманітного пластику, різьбленого дерева з розписом, можна також обплести її різнобарвними шнурами з китицями і помпонами.
- Старій рамі для дзеркала можна подарувати друге життя, обклеївши її відповідною тканиною чи декоративним папером.

Як правильно повісити дзеркало?

Отже, від того, де висітиме дзеркало у квартирі, залежатиме, чи повною мірою воно використовуватиметься в інтер'єрі вашого житла. Але важливо також і вміти правильно його повісити.

Скажімо, як краще – уздовж чи поперек? Як зазначалося вище, дзеркало може, неначе чарівна паличка, зорово змінювати розміри приміщення. Наприклад, велике овальне дзеркало, яке повісили вертикально, збільшить висоту стін, а розташоване горизонтально – розширить розміри кімнати.

Фахівці стверджують, що, вибираючи дзеркало, здебільшого краще надавати перевагу вужчий і довшій формі, аніж ширшій і коротшій. Розташовувати дзеркало необхідно обов'язково у добре освітленому місці.

Що краще – срібло чи алюміній?

Вибираючи дзеркало, слід оглянути його із зворотного боку. Воно має бути суцільним на просвіт. Якщо помітили навіть найменші цяточки – захисний шар дзеркала порушено, тому купувати його не варто.

Від товщини скла залежить прозорість дзеркала і чіткість зображення: чим воно товстіше, тим кращий вигляд матиме дзеркало і буде довговічнішим. У давнину люди знали тільки срібне дзеркальне покриття, тому дзеркала були справжньою розкішшю. Нині скло покривають амальгамою зі ртуті з алюмінієм. Срібні дзеркала – найсвітліші, довговічніші й дорогі. А от алюмінієвим покриттям шкодить волога.

На дзеркала завжди наносять захисний шар зі сплавів міді й цинку. Сучасна промисловість пропонує також різноманітні нові вологостійкі покриття або екологічно чисті олов'яні.

Передпокій без дзеркала – не передпокій

Дзеркало для передпокою добирають будь-якої форми і розміру, головне – щоб воно відповідало інтер'єру приміщення. Його можна повісити просто на стіні або за допомогою спеціальних плоских гачків-клямерів прикріпити до дверей санітарного вузла чи на дверцята вбудованої шафи. Якщо дзеркало невелике і кріпиться на стіні, під ним хазяйновиті господарі влаштовують шухляду-лоток для дрібних предметів або невелику піддзеркальну поличку з шухлядою чи нішею.

Розміри дзеркала для передпокою мають бути такими, щоб вони цілком відповідали його практичному й декоративному призначенню, тобто щоб у ньому можна було побачити відбиття принаймні верхньої частини корпуса людини, а ще краще – на весь зріст. Якщо не дозволяють розміри меблів та приміщення, ширина дзеркала може бути невелика – 50–60 *см*. А от розміри по висоті залежать від бажаної величини відбиття фігури: відбиття голови й верхньої частини грудей – 40 *см*; до талії – 70; до стегон – 120; на весь зріст – 140 *см*.

Підвісні шафи та полички, які встановлюють біля дзеркала, можуть бути найрізноманітнішої конструкції.

Дещо про енергетику

Отже, сьогодні дзеркало – це не розкіш, а життєва необхідність, тому воно має бути у будь-якому житлі. Цікаво, що з цим корисним і гарним предметом інтер'єру пов'язано багато повір'їв і пророкувань. Тому інколи лікарі навіть не радять часто користуватися дзеркалами людям, які мають схильність до містики та неврівноважену психіку, бо дзеркала можуть спровокувати необґрунтовані страхи.

Нині різні вчення щодо облаштування житла приділяють велику увагу дзеркалам, бо вважається, що вони мають сильну енергетику. Вважається також, що дзеркало запам'ятовує емоції тих людей, які ним користуються. Тому за будь-яких обставин не варто лаяти себе перед дзеркалом. Хоча, інколи, глянувши на себе вранці, дуже хочеться сказати: «Боже, які жахи сьогодні по дзеркалу показують!». Однак радимо вам все ж таки утриматися від негативних емоцій. Адже розпачливими чи злими вигуками ви тільки програмуєте себе на невдалий день.

Кажуть, що слова, вимовлені перед дзеркалом, можуть стати правдою. Тому, прокинувшись і подивившись у дзеркало, посміхніться своєму відображенню. Навіть, через силу. Спочатку це зробити нелегко, але потім ви звикнете, і тоді запас позитивної енергії обов'язково забезпечить вам вдалий день!

Підготував ***К. Василенко***

Пропоную ...

...іриси, лілійники, гіацинти, тюльпани, нарциси. Конверт – каталог.

З.К. Глуменко,
вул. Щорса, 20, с. Кожанка, Фастівський р-н, Київська обл., 08550

...агроном-виноградар пропонує саджанці, живці комплексностійких сортів винограду. Конверт – каталог.

Е.М. Олефір,
вул. Авраменка, 18-84, м. Запоріжжя, 69120,
тел. 8 (0612) 67-49-53, моб. 8 (066) 772-58-89

...маточники хризантем: дрібноквіткової і великоквіткової городньої (мультифлора); великоквіткової горщикової, корейської, що зимує у відкритому ґрунті. Конверт – каталог. Новинки.

Л.В. Петрусенко-Касьянова,
вул. Шевченка, 77, смт Голоби, Волинська обл., 45070

...саджанці троянд – чайногібридні, плетисті, штамбові, саджанці шипшини; саджанці плодових культур. Реалізація на місці, а також надсилаємо поштою. Конверт – каталог. Запрошуємо до співпраці садові центри та інших зацікавлених підприємців.

Володимир Петрович Цукур,
вул. Лугова, 36, Жуляни, Київ, 03169,
тел. 8 (044) 250-81-43, 8 (297) 552-30,
моб. 8 (067) 712-27-10, 8 (067) 283-98-86

...найкращі сорти суниці і малини. Початківцям поради. Конверт-каталог з детальним описом сортів.

О.А. Крохмаль,
вул. Садова, 28, с. Соснівка, Олександрівський р-н,
Кіровоградська обл., 27322

...фуксії (130 сортів), стрептокарпуси (200 сортів), сенполії (600 сортів).

Сайт: www.dimetris.dp.ua, тел. 8 (066) 764-33-77

...королівська глива, боровик, шампіньйони, шиї-таке, опеньки, маслята, баран. Кімнатні та садові: мирт, розмарин, кавове, банан плодоносний, золотий вус, айва, лимонник, вічнозелені, ожина, папороть вікова, картопля, плоскоріз Фокіна. Книги.

Борис Олександрович Карпич,
а/с 32, м. Харків, 61052

...саджанці і чубуки новітніх комплексностійких сортів винограду, смородини, аґрусу, малини.

Володимир Аполлінарійович Шпак,
вул. 60 років Жовтня, 55-а, м. Карлівка, Полтавська обл., 39500

...нові голландські сорти лілій, цибулини та дітки гладіолусів, велика надрання ромашка.

С.П. Крищенко,
бульв. Верховної Ради, 10, кв. 18, м. Київ, 02100

...70 високоврожайних смачних сортів картоплі.

Володимир Іванович Петренко,
с. Березова Лука, Гадяцький р-н,
Полтавська обл., 37342, тел. 8 (067) 707-37-40

...велику колекцію новітніх сортів картоплі світової селекції. Найвищі репродукції, розмноження на півночі України. Посилки 6–10 кг. Конверт-каталог.

Костянтин Юрійович Давидовський,
просп. Корольова, 2-в, кв. 64, м. Київ, 03134,
тел. 8 (044) 402-58-00, 8 (066) 212-99-70

...саджанці смородини Ополана, Фараон, Екзотика, Ядрьона, Муза, Черешнева, Фіттлаудер (30 сортів); порічок Віксне, Рондом, Чудова, Осипівська, Імператорська (12); аґрус, самшит, ін. Конверт-каталог.

Г.С. Марченко, *а/с 100, м. Прилуки, 17500*

...допомогу в пошуку рослин. Список висилається безкоштовно у вашому конверті. Реалізуємо декоративні рослини.

О.І. Болотських,
а/с 17, м. Київ, 02105, Банк даних колекціонерів рослин

...добірні найстійкіші сорти картоплі – поштою. Найвищі репродукції. Консультації. Ціни минулорічні.

О.П. Юренко,
вул. Артема, 1, с. Диканька, Полтавська обл., 38500,
тел. 8 (05351) 9-16-97

...нові сорти для інтенсивного садівництва. Яблуня, груша, персик, абрикос, укорінені вегетативні підщепи. Саджанці та живці.

П. Медолиз,
вул. Урбайліса, 9, м. Умань, 20300,
тел. 8 (04744) 3-09-86, 8 (097) 261-36-23

...дзвоники, лаванду, самшит, наперстянку, гвоздику, звіробій – по 5 грн., калину, гортензію, жасмин, іриси, жовто- і чорноплідну малину – по 7 грн., спірею, будлею, гранат, деревоподібну смородину – по 10 грн. за саджанець. Пересилка – 7 грн.

О.В. Грогуль,
вул. Мічуріна, 18, кв. 27, м. Козятин, Вінницька обл., 22100
тел. 8 (097) 351-86-51

...чубуки, саджанці 120 сортів винограду. Найкращі сорти великоплідної малини, смородини, аґрусу, суниці: в'юнка, шпалерна, надрання... штамбові смородину, аґрус. Конверт-каталог.

Олександр Онищенко,
вул. Санітарна, 19, м. Запоріжжя, 69118,
тел. 8 (0612) 96-67-56

...реалізую чубуки і саджанці винограду понад 70 сортів. Конверт-каталог.

Віктор Іванович Пришляк,
вул. Скоробрехи, 5, смт Маньківка, Черкаська обл., 20100,
тел. 8 (04748) 6-12-07

...в'єтнамські поросята від великих батьків.

Полтавська обл.,
тел. 8 (05364) 9-32-41, 8 (066) 301-38-54

...в'єтнамські свині.

Сумська обл.,
тел. 8 (05456) 6-28-88, 8 (096) 763-47-05

...насіннєву картоплю, найкращі сорти.

В.А. Хілінський,
вул. Метробудівська, 4-а, кв. 39,
м. Київ-65, 03065, тел. 8 (044) 408-26-32, 8 (050) 551-23-82

...саджанці та насіння звичайних, нових, рідкісних культур і квітів з власної колекції, понад 800 найменувань. Конверт з марками на одну гривню – об'ємний каталог.

О.І. Джус,
с. М. Крушлинці, Вінницький р-н, Вінницька обл., 23242

...накладною платою гофровані гладіолуси 230 сортів. Осінні знижки. Реалізація з 15 жовтня 2006 р. Конверт-каталог.

В.В. Трепачко,
вул. Нагірна, 29, смт Талалаївка, Чернігівська обл., 17200

...саджанці та чубуки винограду. Конверт-каталог.

Г.В. Теслюк,
вул. Комсомольська, 35, м. Карлівка,
Полтавська обл., 39500, тел. 8 (050) 630-94-73

...цибулини нарцисів, тюльпанів, птахомолочника (рястки). Саджанці суниць, малини, ромашки.

Г.С. Федорова,
вул. Осипенка, 53, м. Запоріжжя, 69027

...саджанці красивоквітуючих, вічнозелених, декоративно-листяних, хвойних, грунтопокривних, плодових (хурма, гранат, актинідія та ін.), екзотичних, оранжерейних. Канни, іриси, лілійники, гладіолуси. Для басейнів: німфеї, рогіз, аїр та інші.

С.В. Тимофеєва,
вул. Вечірня, 11, м. Севастополь, 99018

...найбільша колекція найдешевшого насіння овочів на Україні: помідори (550), перець (200), баклажани (40), фізаліс (10), тютюн (15), огірки (35); а також кімнатні:

помідори (20), перець (20), огірки (7) та багато іншого. Реалізація протягом всього року, кожного сезону новинки. Каталог та пакет насіння безкоштовно – у вашому конверті з марками на 90 коп.

М.В. Семикопний,
с. Нова Басань, Бобровицький р-н, Чернігівська обл., 17461

...шиншили дорослі і молодняк.
А/с 3, смт Голованівськ, Кіровоградська обл., 26500, тел. 8 (050) 98-205-90

...саджанці туї східної.
Тел. 8 (050) 325-05-81, 8 (057) 714-82-09

...в'єтнамські поросята.
Тел. 8 (097) 300-32-36

...молодняк різного віку в'єтнамських травоїдних свиней.
Чернігівська обл., тел. 8 (066) 255-81-68, 8 (066) 712-06-90

...включення трифазного електродвигуна в 220 В на повну потужність, без конденсаторів, одержання 380 В з 220 В та 300 інших схем. Конверт-каталог.
А/с 10, м. Городня, Чернігівська обл., 15100

...високоврожайну картоплю Белляроза, Пікассо, Лілея, Валун та ін. (80).

Ніна Костишина,
с. Стрижівка, Любарський р-н, Житомирська обл., 13100, тел. 8 (04147) 2-10-33, 8 (097) 805-02-52

...саджанці персиків (20) і нектаринів (7).

Юрій Жох,
вул. Шевченка, 2, м. Ладижин, Вінницька обл., 24321, тел. 8 (067) 858-14-00

...поросят і свиноматку в'єтнамської породи.
Запорізька обл., тел. 8 (06178) 2-92-92, 8 (097) 309-08-44

...корейські поросята.
м. Черкаси, тел. 8 (0472) 30-36-41

...в'єтнамські поросята.
Київська обл., тел. 8 (067) 747-33-70

...насіння кращих сортів помідорів, перцю, баклажанів, квітів. Конверт-каталог.

В.В. Паранчук,
пл. Меліораторів, 4/36, смт Брилівка, Херсонська обл., 75143

...недорого насіння помідорів (180), перцю (20), баклажанів (10), сої (4), квасолі (30), нут, чина, маш, горох спаржевий.

Елеонора Михайлівна Ковальчук,
вул. Володимирська, 35, кв. 1, с. Забороль, Луцький р-н, Волинська обл., 45623

...в'єтнамські поросята.
Дніпропетровська обл., тел. 8 (05656) 9-70-77, 8 (066) 145-35-49

...картоплю вітчизняної та зарубіжної селекції (45); саджанці великоплідної смородини (25), порічок (7), аґрусу (8), малини (6); насіння помідорів (100), солодкого перцю (24), баклажанів, огірків; канни (6). Каталог у вашому конверті.

В.Б. Мосціпан,
пров. Чайковського, 8, м. Прилуки, 17502

...насіння помідорів, стійких до фітофтори, гарантований урожай (ніколи не чорніють).

Олександр Олександрович Шмагайло,
вул. Вербівська, 53, с. Вербівка, Кам'янський р-н, Черкаська обл., 20841

...молодняк в'єтнамських свиней, недорого.

С.М. Падалко,
вул. Вокзальна, 5, с. В. Димерка, Броварський р-н, Київська обл., тел. 8 (067) 979-40-60

...опалення будинку не традиційними, а відновлювальними джерелами енергії (8 грн.) і каталог порад.
П/с 4, м. Тараща, Київська обл., 09500

...в'єтнамські свині та свиноматки.

Михайло,
тел. 8 (04331) 6-21-18, 8 (095) 717-17-71

...молодняк в'єтнамських міні-свиней.

Богдан,
м. Біла Церква, тел. 8 (097) 754-97-70, (050) 230-56-28

...в'єтнамські міні-свинки.
с. Усть-Кам'янка, Апостолівський р-н, Дніпропетровська обл., тел. 8 (066) 552-23-98

...свиней – угорська мангалиця, гусей холмогорських.
Тел. 8 (097) 833-05-05

...корейські поросята.

Василь Іванович Гуда,
м. Дубно, Рівненська обл., тел. 8 (03656) 4-41-14

...корейські травоїдні поросята.
Вінницька обл., тел. 8 (04344) 41-2-34

...виноград для всіх зон! Кореневласні саджанці та живці з приватної колекції понад 150 сортів. Новітні засоби захисту, стимулятори. Можливий добір сортів та консультації (тел. 8 (06141) 420-10). Широкий вибір насіння. Конверт-каталог.

Володимир Костянтинович Мерцалов,
а/с 1- Тандем, м. Оріхів-2, Запорізька обл., 70502

...травоїдні корейські поросята, свиноматка і кнур.

В.С. Катрич,
3-й пров. Червонопрапорної, 11, м. Ромни, Сумська обл., 42005, тел. 8 (05448) 5-83-68

...саджанці великоплідних ягідних культур: чорна (Пігмей, Екзотика, Краса Львова) та червона смородина (40), малина (Геракл, Таруса, Кріпиш) (20), аґрус (10), йошта, суниця (Ольвія, Присвята) (10). Фундук (3). Конверт-каталог.

А.Д. Драганов,
вул. К. Маркса, 34, с. Вільшанка, Вільшанський р-н, Кіровоградська обл., 26600, тел. 8 (066) 354-01-54

...гладіолуси 120 сортів, чудові айстри, ціни помірні.

І.О. Хотін,
пр. Луначарського, 1, м. Прилуки-8, Чернігівська обл., 17500

...щеплені саджанці винограду.
Тел. 8 (048) 765-58-11

...міні-піги (до 20 кг) та в'єтнамські свині.
Києво-Святошинський район, тел. 8 (050) 469-98-57, 8 (050) 442-98-57

... насіння овочів і квітів: аматорські, вітчизняні та зарубіжні – 15 коп в міні-пакетах, від 25 – в кольорових. Сидки, опт, вагові. Захист рослин. Конверт – каталог.

Авраменко Анатолій Георгійович,
вул. Маяковського, 12, м. Красногородка, Мар'їнського району, Донецької області, 85630, тел. (06278) 2-35-20

... шиншили племінні, окрас стандарт.
Київська обл., тел. 8 (097) 238-61-81; 8 (095) 480-26-79

... в'єтнамські поросята. Молодняк, свиноматка.

Ольга,
Київська обл. тел. 8 (097) 494-18-35; 8 (260) 4-23-21

Якщо ви бажаєте розмістити оголошення на сторінках нашого журналу, вам потрібно переказати на розрахунковий рахунок №26006026435831 у Печерському відділенні Київської міської філії АКБ "Укрсоцбанк", МФО 322012, код 25662848 по 2,50 грн. за кожне слово, враховуючи адресу і прізвище.

Оголошення друкується через два місяці після того, як редакція отримала ваш текст разом з квитанцією про оплату.

Адреса редакції: вул. Краківська, 20, Київ-94, 02094, тел. 8 (044) 292-95-11, тел./факс (044) 292-94-60

МАЛЕНЬКІ СЕКРЕТИ ДБАЙЛИВОГО ДОГЛЯДУ

Усі речі, які оточують людину, повинні мати належний вигляд, тоді ними приємніше користуватися. Окрім того, якщо за речами дбайливо доглядати, вони служитимуть значно довше. Отже, про маленькі секрети і хитрощі, які слід знати господарям і господиням.

Книги вимагають турботи

Це насправді так. Для нормального зберігання книгам потрібна і відповідна температура у приміщенні, і відсутність шкідливих комах, і своєчасний ремонт та догляд. Поліпшити їхній зовнішній вигляд і стан допоможе кілька порад.

- Свіжі жирні плями на книжковій сторінці можна видалити, пропрасувавши її праскою через промокальний папір. Якщо ж результат вас не дуже задовольнить, присипте плями сухою крейдою чи порошком білої глини і знову спробуйте пропрасувати.
- Жирні плями можна також вивести магнезією (препарат продається в аптеках). До нього слід додати кілька крапель бензину і замазати пляму.
- Для видалення застарілих плям замісіть товчену крейду або зубний порошок на бензині, нанесіть густу кашку на забруднене місце, дайте їй висохнути, а потім обережно почистіть сухою ганчіркою.
- Сліди від пальців і позначок олівцем легко видаляються м'якушкою свіжого білого хліба. «Відбитки» пальців можна також змити мильним розчином, а сліди від мух – оцтом.
- Чорнильні плями «бояться» лимонної кислоти (1:4). Лимонну і щавлеву кислоту застосовують також проти іржавих плям у книжках.
- Ледеринову обкладинку книги протирайте вологим тампоном, наносячи на нього трохи прального порошку.
- Коленкорову обкладинку добре очистить м'яка чорнильна гумка. Шкіряну палітурку можна освіжити вовняною ганчіркою, змоченою у злегка збитому яєчному білку.
- Як відомо, книги дуже пошкоджують комахи: книгоїди, міль, точильник. Дуже маленька блідо-жовта або біла комаха ряду сіноїдів (книгоїд) з'являється у квартирі з підвищеною вологістю і швидко поширюється. Боротися з нею потрібно нещадно, аби не втратити цінну бібліотеку, яку багато хто збирає роками.

...І засяє лінолеум

Підлоги з лінолеуму також потребують догляду. Час від часу їх необхідно протирати вологою ганчіркою. Але найкраще мити таку підлогу теплим розчином господарського мила, ретельно змиваючи мильну піну водою. При цьому не варто користуватися содою, нашатирним спиртом або лугом, під дією яких лінолеум швидко втрачає привабливий вигляд, ламається.

Слід зазначити, що дуже гаряча вода також може пошкодити лінолеум, стерши з нього яскравий малюнок.

Дехто з господарів чисту й суху підлогу з лінолеуму покриває захисним засобом. Найефективнішими вважають водяні емульсії восків і полімерів, що утворюють захисну плівку, а також розчини поверхнево-активних речовин, які очищають підлогу від бруду. Достатньо один раз на місяць наносити такий засіб за допомогою ганчірки чи губки на підлогу з лінолеуму і вона завжди матиме гарний вигляд, сяючи, як нова.

До речі, блиск можна посилити, якщо наносити склад два–три рази з інтервалом у 30 хвилин.

Підлога, покрита лінолеумом, матиме набагато кращий вигляд, якщо раз на 2–3 місяці змащувати її натуральною оліфою чи лляною олією, а потім протирати м'якою ганчіркою.

Кожним меблям своє місце

Ні для кого не є секретом, що саме від того, як розставлені меблі у квартирі, залежить, чи стане вона зручною для всіх її мешканців. І тут у нагоді можуть стати кілька порад, які пропонуємо увазі читачів.

Скажімо, якщо в кімнаті чітко виділити ділянки, вільні від меблів, вона виглядатиме просторішою, в ній відчуватиметься більше повітря, не буде такою «захаращеною». Ці ділянки звичайно використовують для дитячих ігор, відпочинку.

Як стверджують фахівці, площа, зайнята меблями, у вітальні має становити не більше 40% загальної площі, у спальні – 50%, а в дитячій кімнаті – не більше 35%.

Освітлення житлових приміщень також має велике значення. Так, у кожній кімнаті є світліші й темніші частини: від вікна до середини кімнати освітлення краще, а від середини до стіни, протилежної вікну, воно звичайно погіршується.

У світлій частині кімнати рекомендується розташовувати місця для занять, навчання, дитячих ігор, відпочинку. Менш освітлену частину відводять під спальні місця, шафи, інколи туди ставлять і обідній стіл.

Але, розставляючи меблі, дуже важливо враховувати не тільки загальну освітленість, а й напрямок світла. Адже відомо, що на робоче місце столу (секретеру) світло має падати зліва. Інколи робочий або письмовий стіл ставлять просто навпроти вікна.

Чистимо сантехнику

На жаль, на поверхні унітазів дуже швидко утворюються стійкі забруднення – результат осідання «сечового каменю», солей, іржі та органічних рештків. Ці забруднення важко видаляються звичайними засобами для миття. Тому для чищення й миття унітазів вітчизняна промисловість випускає спеціальні засоби, які здебільшого мають високий дезінфікуючий ефект. До їхнього складу входять сульфамінова, щавлева, соляна та інші кислоти, абразиви, поверхнево-активні речовини, інші компоненти. Для посилення дезінфікуючої дії до складу деяких засобів входять великі кількості кислот.

Відчистити унітаз від іржі можна також соляною кислотою. Невелику її кількість (близько 2 ст. ложок) наливають на суху поверхню, розтирають щіткою чи губкою, залишають так на 10–15 хвилин, а потім кілька разів змивають великою кількістю води.

Слід зазначити, що працювати з сильнодіючими хімічними речовинами необхідно в захисних (або, в крайньому випадку, у звичайних) окулярах. І не забудьте про гумові рукавички.

Підготувала ***О. Кисленко***

Закінчення. Початок на с. 15

Таблиця 3. Середній вміст найважливіших мінеральних елементів у фруктах і ягодах (мг на 100 г продуктів)

Назва	Ca	P	Mg	K	Na	S	B	F	Al	Si	Ti	V	Cr	Mn	Fe	Co	Ni	Cu	Zn	Se	Sr	Mo	Ag	J	Ba
Абрикоси		+	30	300							0,25				0,4		0,01				+	0,005	+		
Айва	+	+		140	14																				
Актинідія	+	+		170				0,08							0,1			0,2	0,2						
Апельсини		23		200																					
Кавуни	+	22	200	60	+					+					1								+		
Виноград	45	22	17	250						+					0,6	0,025	+								
Вишні	+	+	+	250		+									1,4	+		+	+						
Груші	+	+	+	150							+				2,3	+	+					+			
Дині	+	+	+	120											1	+		+					+		
Ожина				+	+										+	+		+							
Калина														0,2			+	+	0,6			+			
Аґрус	20	28		260										+	1,6	+		+							
Лимонник китайський														+	+	+	+	+		+					
Лимони	40	20	10	160											0,6			+							
Малина	40	35	20	220	20									+	1,6	+		+	+						
Обліпиха			+	+			+		+	+	+			+	+										
Персики	20	30	15	360	50									+	4			+						+	
Горобина звичайна		+	5	+										2	0,4		+	0,1	0,3			+			
Горобина чорноплідна		+	+	+			+							+	+	+		+				+		0,005	
Слива	30	25	15	200	18			0,02					0,04					0,1	1					0,04	
Порічки червоні	30	25	17	250	20										1	+									
Смородина	35	30	35	350	30									+	1,3	+		+		+				+	
Черешні	30	28	24	230	13									+	0,7	+		+	+						
Шипшина (очищені плоди)	60	20	20	60	13							+	+	+	2	+		+		+		+			
Яблука	15	10	9	250	25				+	+	+			+	2	+					+			0,02	+

інший елемент або не утвориться той або інший вітамін, гормон чи фермент. А різка і тривала нестача або надлишок будь-якого елемента у навколишньому середовищі (ґрунт, питна вода, атмосферні опади) того чи іншого регіону Землі може стати причиною хронічної його нестачі (або надлишку) і, як наслідок, призвести до масових захворювань – ендеміям людей і тварин. Наприклад, нестача йоду може стати причиною ендемічного зобу, надлишок фтору – флюорозу, а його нестача – причиною карієсу. Відомі випадки ендемії через нестачу селену. Так, у 1935 р. у Китаї в провінції Кешань через нестачу селену в ґрунті постраждала значна кількість населення. У сучасній практиці харчування населення розвинених країн характерним є включення до раціону харчування різноманітних харчових продуктів, значна частина яких вироблена в різних районах, віддалених від місць споживання. Цим усуваються умови впливу несприятливих факторів геохімічних особливостей місцевості. Тому нині лише два мінеральних елементи можуть бути названі як можливі фактори ендемічних захворювань. Це йод (J) і фтор (F), що надходять до організму людини головним чином з питною водою у конкретному регіоні проживання.

Установлено, що мінеральні елементи, так само, як і вітаміни в овочах і фруктах – природна "жива" їжа. Вони є найдоступнішою і легко засвоюваною їжею в організмі людини. У таблицях 2 й 3 узагальнений вміст макро- і мікроелементів у різних овочах і фруктах. ***Прийняті в цих таблицях умовні позначення такі: знак "+" означає, що мінеральний елемент є, але відсутні дані про його кількість, пробіл (незаповнена клітка) означає відсутність даних або відсутність даного мінерального елемента*** *(див. табл. 2, 3)*.

Узагальнені дані таблиць 2 і 3, отримані автором на підставі аналізу спеціальних публікацій останніх років, зіставлення їх з даними таблиці 1, дозволять читачеві, по-перше, оцінити найважливіше значення різних овочів і фруктів у забезпеченні організму людини мінеральними елементами й, по-друге, якоюсь мірою регулювати свій харчовий раціон з погляду забезпечення організму мінеральними елементами в різні пори року.

Як видно з таблиць, жоден продукт харчування не містить усього різноманіття макро- та мікроелементів. Більше того, їхній вміст може істотно коливатися залежно від ґрунтово-агротехнічних умов культивування тих або інших рослин. Необхідне різноманіття можна забезпечити шляхом різноманітних асортиментів (чим більше, тим краще) уживаних у їжу овочів і фруктів, враховуючи конкретні можливості пори року і, звичайно ж, поєднуючи у різних комбінаціях із продуктами тваринного походження. Так само, як і для вітамінів, для мінеральних речовин справедливе твердження – їжа засвоюється нашим організмом настільки добре, повністю й ефективно, наскільки вона забезпечена макро- і мікроелементами в необхідних кількостях і пропорціях.

А. Антосик,
садівник-аматор, кандидат технічних наук

ВИГОНКА ТЮЛЬПАНІВ ДО ВЕСНЯНИХ СВЯТ

Вигонкою тюльпанів до весняних свят квітникарі займаються вже достатню кількість років, щоб це стало звичним явищем. Хоч пригадую ще ті часи, коли це вважалось доволі важким і складним процесом.

У природі в осінньо-зимовий період в цибулинах відбуваються дуже важливі процеси, в них синтезуються і накопичуються речовини, які активізують ріст стебла. Щоб ці ж процеси відбувалися в цибулинах, передбачених для вигонки, їх тривалий час витримують у темряві за температури +5 – 9°С. Це називається періодом охолодження, а цибулини – охолодженими. Рослини досягають нормальної висоти і добре квітують, якщо в період охолодження були чітко дотримані всі правила агротехніки.

Тривалість періоду охолодження для різних сортів тюльпанів різна. Тому для вигонки в одному приміщенні різних сортів необхідно підібрати їх таким чином, щоб періоди охолодження у них збігалися. Так, наприклад, сорт Уайт Дрим (клас – прості ранні) за вигонки при 9°С має період охолодження 15 тижнів, а сорти Оксфорд і Парад – 18 тижнів, а в більшості інших сортів Дарвінових гібридів цей період за тієї ж температури триває 19–22 тижні.

Дату початку охолодження цибулин визначають у такий спосіб. До кількості тижнів охолодження додають ще 3–4 тижні для росту і відраховують цей час назад від назначеної дати цвітіння.

За п'ятиградусної вигонки цибулини зберігають при температурі +5°С і висаджують за 6–7 тижнів до наміченої дати цвітіння. Цей спосіб дає можливість одержати найшвидше цвітіння, але він придатний не для всіх сортів.